

Četvrtak, 23. oktobar 2003.

Svedok Ante Marković

Otvorena sednica

Optuženi je pristupio Sudu

Početak u 9.06 h

Molim ustanite. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zaseda. Izvolite, sedite.

SUDIJA MEJ: Izvolite, gospodine Najs (Nice).

TUŽILAC NAJS: Sledeći svedok je imao zaštitne mere do ovog svedočenja, to je Ante Marković. Pretresno veće je dobilo sažetak svedočenja svedoka koji je on potpisao pre nekoliko nedelja, i to je dostavljeno optuženom i na engleskom i na BHS. Moj zahtev je da se u onoj meri u kojoj to Pretresno veće bude smatralo da je prikladno, da se uzme potpisana izjava umesto glavnog svedočenja. Pre nego što zaključim ono šta želim da kažem, molim 30 sekundi ili minut na privatnoj sednici.

SUDIJA MEJ: Da.

(privatna sednica)

sekretar: Na otvorenoj smo sednici, časni Sude.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Mej (May).

SUDIJA MEJ: Samo trenutak. Ne možemo da donesemo odluku u vezi sa prihvatljivošću ovih sažetaka ako ih nemamo unapred. Ja nisam video ovo pre nego što sam danas došao.

TUŽILAC NAJS: Oni su po mojim upustvima poslani ranije i gospođica Di-
klić mi kaže da su oni stigli do sudskog savetnika još u ponedeljak. Ja mislim

da sam pomenuo prošle nedelje da su oni dostavljeni optuženom i amikusima. Nema razloga da oni ne budu dostavljeni vama.

SUDIJA MEJ: Ja ću to da pogledam. Ono šta mi možemo uraditi to je da prođamo kroz njih za čas, a gospodine Miloševiću, vi ste hteli nešto da kažete?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Samo dve napomene, gospodine Mej. Dokumenti iz Igala, ja se sada ne sećam povodom kog svedoka, ali on je već bio ovde prezentiran i u javnoj sednici. To je dokument sa onog susreta kad je bio lord Karington (Peter Carrington), kad je bio Veljko Kadijević i ja, i taj je dokument razmatran. Prema tome, on nije ni pod kakvom restrikcijom, pretpostavljam da je gospodin Najs to samo prevideo, naravno. A druga napomena u vezi sa ovom Jovićevom knjigom koja se toliko puta uvodi, pa valjda tu knjigu može da uvede Jović, ne vidim kako bi Ante Marković uvođio Jovićevu knjigu.

SUDIJA MEJ: Jedina relevantnost je u onim epizodama koje se odnose na samog gospodina Markovića i u tom slučaju on jeste u poziciji da komentariše.

TUŽILAC NAJS: Ja sam se takođe setio da su ti dokumenti iz Igala uvedeni, ali mi smo ih sinoć tražili i nismo uspeli da ih nađemo.

SUDIJA MEJ: Ja se sećam da smo govorili o njima, znam da ste pominjali sporazum iz Igala, ali se ne sećam samog sporazuma. Moguće da je to u nekom od dokumenata Odbrane koji je uveden za vreme svedočenja gospodina Samardžića ili nekog sličnog svedoka, ali ja se toga ne sećam. U svakom slučaju to može da se potraži. Da?

TUŽILAC NAJS: Ako mogu samo da objasnim u sažetku, gospodin Marković je bio poslednji premijer Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i on nam ukratko govori o godinama kad je on bio na toj funkciji, do decembra 1991. godine, i o stavu optuženog prema politici koja se tada vodila. U svakom slučaju to će da bude vredan kontekst. Zatim on govori o naoružavanju bosanskih Srba, a to je na strani 11, zatim vrlo ukratko govori o vojnim aktivnostima, na strani 14 spominje paravojne formacije, zatim dolazimo do strana od 17 do 22, to je važan deo svedočenja za ovo Pretresno veće, jer

Pretno veće se ne bavi time koja je politička stranka ili koja je politika bila prava ili pogrešna. Videćemo da je on imao lične kontakte sa optuženim i da su oni bili značajni. On će o tome da svedoči. Zatim na strani 19 detaljno govori o Karađorđevu, to je očigledno nešto o čemu će on da svedoči uživo, i zatim o sastanku u Hagu (The Hague) i poslednjem sastanku koji je imao sa optuženim. Dakle, sve od stranice 17 na dalje je nešto o čemu će on morati da svedoči uživo i tu se dosta pominje optuženi, više nego u prethodnim pasusima i ja mislim da ćemo time da se bavi prilično detaljno kada god to bude prikladno.

SUDIJA MEJ: Da li bi razuman način bio da se svedočenje stavi u jedan kontekst, to je naravno moja lična sugestija, da vi rezimirate šta je u ostatku dokumenta, a onda gde god se pojavljuje optuženi da se time bavite uživo.

TUŽILAC NAJS: To meni zvuči sasvim razumno, ja time mogu da se bavim prilično ekspeditivno.

SUDIJA KVON: Sada govorim u svoje ime Ja ne volim taj izraz sažetak. Ako će to da bude dokument koji se uvodi u spis na jedan ili drugi način, vi morate da nađete jedan drugi naziv za taj dokument.

TUŽILAC NAJS: Uvaženi sudija se možda seća, ja sam pomenuo da je ovaj dokument potpisan. Mi smo bili u mogućnosti samo da uvedemo ovaj sažetak, on je potpisan jer je svedok bio ovde, ali je morao da ode zato što je optuženi bio bolestan i nikad se ne zna kada će da nam bude potreban potpisani dokument na kome se potpisom potvrđuje njegova istinitost, jer mi smo mislili da svedok može vratiti. Ja se stvarno slažem sa vama da taj izraz nije u redu, mnogo bolje bi bio izraz izjava.

SUDIJA KVON: Da li je taj svedok ranije davao izjave?

TUŽILAC NAJS: Da, on je ranije dao izjave, mi možemo to da dostavimo.

SUDIJA KVON: Onda, ako je tako, onda u ovom rezimeu treba da se konkretno pominju paragrafi iz prethodne izjave, dakle strane.

TUŽILAC NAJS: Mi bismo to, uopšteno govoreći, uradili.

SUDIJA KVON: To bi trebalo uvek da se radi da bi optuženi mogao lakše da se pripremi.

TUŽILAC NAJS: Da, mi to po pravilu uvek radimo, ali pošto je došlo do otkazivanja u poslednjem momentu zbog zdravstvenog stanja optuženog i nije bilo moguće da svedok svedoči, pripremljen je taj sažetak. I koliko se ja sećam, on je imao samo mogućnost da to pogleda pre nego što je odleteo, tako da mi nismo uneli referentne tačke u njega. Ali uobičajno bi bilo da to uradimo.

SUDIJA KVON: U redu, hvala.

SUDIJA MEJ: U redu, mi ćemo onda da prihvatimo ovaj dokument na osnovu Pravila 89(F), ali zastupnik Tužilaštva mora da rezimira ostatak dokumenta, a onaj deo koji se bavi optuženim mora da se uvede živim svedočenjem svedoka.

TUŽILAC NAJS: Hvala lepo.

SUDIJA MEJ: Videćemo kakav će da bude naš stav u vezi sa ovim dokumentima, ali mislim da mora da bude sasvim jasno da, ako se podnese zahtev da se dokumenti uvode po Pravilu 89(F), onda Pretresno veće mora da dobije te dokumente ranije, a ne ono jutro kada se uvode.

TUŽILAC NAJS: Apsolutno je jasno i žao mi je što je nešto krenulo pogrešno, ali vi ste to trebali da imate početkom ove nedelje ili krajem prošle.

SUDIJA MEJ: Pre nego što uvedemo svedoka, hoću da naglasim da ne možemo da radimo duže od 13.45, jer imamo jedan drugi predmet u ovoj sudnici posle podne, a pošto je reč o vrlo važnom svedoku ...

TUŽILAC NAJS: Da, i to svedoku koji je već jednom dolazio ovde i morao je dva puta već da se vraća odavde, tako da ćemo videti kako napredujemo sa njim, i potrudimo se da što pre završimo.

SUDIJA MEJ: Da, molim vas da uradite to.

TUŽILAC NAJS: Dokazni predmeti koje uvodimo biće u dve ili tri grupe različito obeleženi, ja ću to da objasnim kasnije kako se budemo njima bavili. Iako neću da se bavim odlomcima iz Jovićeve knjige detaljno ili čak možda uopšte, ja ću da skrenem vašu pažnju gde su oni i videćete da su ti potencijalno relevantni pasusi označeni tako da Pretresno veće može da ih nađe ukoliko bude želelo da ih pogleda.

SUDIJA MEJ: Da, molim da svedok da svečanu izjavu. Molim vas ustanite dok dajete svečanu izjavu.

SVEDOK MARKOVIĆ: Svečano izjavljujem da ću govoriti istinu, cijelu istinu i ništa osim istine.

SUDIJA MEJ: Hvala. Izvolite sedite.

GLAVNO ISPITIVANJE: TUŽILAC NAJS

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Molim vas recite nam svoje puno ime i prezime?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ante Marković.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Gospodine Markoviću, da li ste vi prilikom vaše poslednje posete Hagu zajedno sa predstavnicima Tužilaštva pripremili dokument koji nosi naziv "Sažetak", koji ste vi potpisali potvrđujući svojim potpisom njegovu istinitost i tačnost?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Pored nekoliko kvalifikacija i popravki koje ste vi identifikovali juče, da li je to istinit dokument?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS: Molim da dobijemo broj dokaznog predmeta za ovaj dokument, a mogu da kažem Sekretarijatu (Registry) da nema nikakvih problema da se podeli taj dokument, jer ništa neće biti mjenjano u tom dokumentu.

sekretar: To je dokument 569.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Molim da se svedoku stavi dokument na BHS-u kako bi mogao da prati ukoliko želi. Gospodine Markoviću, u okviru opšteg rezimea moram da kažem da ste vi bili poslednji premijer SFRJ od 16. marta 1989. godine do 20. decembra 1991. godine i mislim da ste od tog datuma izbegavali da date bilo kakve političke, javne komentare o pitanjima kojima se mi ovde danas bavimo?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Da, to je istina, prvi put danas posle skoro 12 godina, ja ovom prilikom istupam u javnosti.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ja ću ovaj sažetak od sada zvati potpisana izjava, jer izraz sažetak nije prikladan za dokumenta koja se uvode. Dakle, u vašoj izjavi piše da ste vi diplomirali elektrotehniku, da ste inženjer elektrotehnike, zatim govori se o vašoj karijeri u biznisu, u industriji, zatim da ste bili ubeđeni da počnete da se bavite politikom, da ste bili predsednik Izvršnog vijeća Republike Hrvatske, predsednik Predsedništva Republike Hrvatske sve dok niste postali premijer, puna funkcija je bila predsednik Saveznog izvršnog veća Socijalističke Republike Jugoslavije od 16. marta 1989. godine do 20. decembra 1991. godine. Bili ste sve vreme član Saveza komunista i danas ste poslovan čovek.

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Tačno.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Paragraf 5. Kada ste dobili mandat da formirate Vladu, vi ste bili prva osoba koja je mogla da sastavi Vladu po svom izboru, iako ste različito konsultovali republike i među različitim republikama koje ste konsultovali, dobrovoljno, po vlastitom nahođenju koja je, ako je ijedna postavila zahteve za određene kandidate na određene položaje?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Moj uvjet uopće za sastav vlade bio je da imam, naravno relativno, maksimalnu slobodu koja je moguća u takvim slučajevima za sastav vlade. U tom smislu ja sam obilazio mnoge institucije, s njima sam razgovarao, počev od poduzeća pojedinih republika i svugde gde sam razgovarao, uključivši vrhunska tijela pojedinih republika nitko mi nije postavio nikakav zahtjev nego je nastojao da udovolji onome što sam ja tražio. Jedino gospodin Milošević je tražio od mene sasvim određenu stvar. Tražio je da dobije Srbija ministra unutrašnjih poslova.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ovom temom se bavi Jović u svom dnevniku i to je odlomak iz Jovićeve knjige i mislim, gospodine Markoviću, da ste vi u pripremi za ovo svedočenje pogledali pasuse iz te knjige koju ste već proči-

tali. Neki od tih pasusa su već uvedeni kao dokazni predmeti za sudije da ih razmotre ako smatraju da je od koristi, je li tako?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Da, tako je. Ja mogu reći da sam najmanje mesec dana zakasnio sa predlogom vlade pred saveznu skupštinu zbog zahtjeva gospodina Miloševića da po svaku cijenu on dobije u saveznoj vladi mjesto ministra unutrašnjih poslova. Ja sam imao svog kandidata, gospodina Zemljarića koji je iz Slovenije i bio je prije toga predsjednik vlade Slovenije. Gospodin Milošević je insistirao čak toliko daleko kad sam mu ja predlagao neke druge solucije, ja sam mu čak predlagao da Srbija dobije mjesto ministra vanjskih poslova. On je rekao da ništa od toga ne dolazi u obzir, samo Ministarstvo unutrašnjih oposlova. I on je predlagao više ljudi, ja sam, sve te ljude odbijao jer ni jedan nije odgovarao. Na koncu je prijedložio Gračanina ...

TUŽILAC NAJS: U redu. Časni Sude, možemo li da se pozabavimo samo uvođenjem dokaznih predmeta. Molim da fascikla sa dokaznim predmetima ovog svedoka dobije broj.

SUDIJA MEJ: Samo da vidimo šta je to.

TUŽILAC NAJS: Ovo je praktično sve, odlomci osim jednog ili dva dokumenta koji su već uvedeni.

SUDIJA MEJ: U redu, onda može da dobije broj.

sekretar: To je dokazni predmet 570.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Onda mogu da uputim Pretresno veće, to je dokazni predmet 570, tabulator 1 koji se bavi ovom temom. Dakle, Gračanin je dobio tu funkciju. Zašto po vašoj proceni je optuženi želeo konkretno da dobije tu funkciju ministra unutrašnjih poslova za svoj kadar? To je paragraf 7.

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Mislim da je to vrlo jasno. Milošević je kroz to vrijeme uporno zahtijevajući da dobije to mjesto pokazao šta za pravu on želi. On je želio postaviti od kontrolu obavještajne službe na svim nivoima koje bile moguće, mada u razvoju Jugoslavije i njene strukture u državnoj, nije više to bila tako značajna institucija na nivou Jugoslavije, zbog toga što su sve republike imale vrlo razvijena ministarstva unutrašnjih poslo-

va koje su imale pravo i organizaciju takođe obaveštajnih i kontraobaveštajnih službi i ostaloga. Pored toga, to je imala i vojska. Međutim svejedno, i na nivou federacije vezano za ministara unutrašnjih poslova nalazile su se još uvijek mnogobrojne funkcije i informacije koje nisu bile ni malo za zanemarivanje.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Čovek po imenu Gračanin na kraju je pao u nemilost Miloševića i mi vidimo nešto više o tome u tabulatoru 2, istog dokaznog predmeta 570. Je li tako?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Pošto smo mi kao savezna vlada imali svoj koncept, koncept i program reformi, reorganizacije države, demokratizacije i pošto smo se na tom konceptu svi angažirali i vrlo korektno radili, onda nije bilo nikakvoga razloga da se iz toga isključi i Gračanin i da on funkcionira van toga tima. I pošto je on funkcionirao u sastavu toga tima, onda je on sve više prihvaćao i elemente koji su se iz te politike, iz tog posla koji je rađen zajednički odnosili i na njegov dio posla. Naravno da onda kroz to nije mogao zadovoljiti one zahteve koji su dolazili sa strane gospodina Miloševića.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Otprilike godinu i po dana nakon formiranja vaše vlade, vi ste imali stabilnu vladu koja je dobro funkcionisala i program koji je uvela ta vlada je bio program koji je bio program ekonomskih reformi i demokratizacije. O tome se govori u paragrafu 11. Vi ste preduzeli mere koje same po sebi nisu bile reforma, ali su stvarale okruženje u kojem je moglo da dođe do reformi. Mislim da je to bio program koji se sastojao u promenama u politici, ekonomiji, društvu i građanskim pravima i sastojao se od nekoliko faza. Počeo je sa programom stabilizacije, zatim ekonomska reforma, privatizacija, državna reforma i višestranački sistem, je li tako?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Da, tako je, s tim da ovaj prvi dio koji ste rekli da nije bio prava reforma, to je bio stabilizacioni program koji je morao zaustaviti inflaciju i otvoriti prostore da se može, u okviru zadanih veličina i pod uvjetima koji normaliziraju poslovanje, realizirati programe koji su iza toga trebali biti realizirani.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U izjavi koju ste potpisali u paragrafu 11 vi ste naznačili koji su bili vaši ciljevi, ne moramo sada o tome detaljnije govoriti. Stav optuženog u saveznoj skupštini koji je izražen putem delegata iz Srbije,

Vojvodine i Kosova je bio kakav, mislim na njegov stav prema vašem programu?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Iz informacija koje sam dobio od nekoliko poslanika iz Srbije je, održani su razgovori sa delegatima i njima je dan zadatak da ruše program koj je dala savezna vlada sa primjedbom da, ako sada ne srušimo Antu Markovića, nećemo ga moć srušiti u sledećih tri, četiri godine, a on nama nikako ne odgovara. Prema tome, treba poduzeti sve da ga se ruši. Međutim, već na toj sjednici savezne skupštine obadva tijela koja su zajedno zasjedala kojima sam ja podnio referat i u kojem sam iznio sve osnovne elemente programa i najavio konvertibilnost valute i pokazao već novu konvertibilnu valutu za koju niko nije znao da je štampana, o tome bi se moglo posebno pričati kako sam to uspeo napraviti, od tog trenutka su nastale takve ovacije u saveznoj skupštini da nikome nije padalo napamet da postavlja pitanja povjerenja vladi. Međutim, nakon toga, kada je trebalo usvojiti odriđene zakone, onda se ipak našao dovoljan broj poslanika koji su pokušavali sve da se okrnji koncept reforme, ako ne u cjelini, onda bar u elementima, da ga se oteža i da se što kasnije dovede kako bi bilo vremena da se uhvati šta se da uhvatiti, naročito kad se radilo o plaćama i slično, što je masovno napravljeno u Srbiji povećanjem plaća koje se nije smjelo napraviti u tom vremenskom periodu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Prema vašem sudu, šta je to bilo u programu koji ste vi nudili, a na šta je optuženi imao prigovor, on i njegovi, oni koji su ga podržavali? Čemu se on to protivio?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Oni su imali prvo globalni prigovor da taj program pravi bogate djelove zemlje još bogatijima, a siromašne još siromašnijima. Naravno, program kojim se mora reformirati društvo, svi dijelovi društva nisu jednako sposobni da ga prihvate, da ga ponesu i da nađu svoje mjesto. Nekima treba kraće vrijeme, nekima duže vrijeme. Upravo zbog toga što je postojala razlika između razvijenijih dijelova Jugoslavije i nerazvijenijih dijelova Jugoslavije gdje je Srbija bila u sredini, Slovenija i Hrvatska su bili razvijeniji, Makedonija, Crna Gora, Bosna i Hercegovina su bili nerazvijeniji od tog prosjeka, vlada je u okviru programa donijela odluku da veliki dio inozemnih obaveza koje su imale Makedonija, Bosna i Hercegovina, Makedonija, pa i Kosovo, da vlada preuzima na sebe. To je bilo negdje koliko se sjećam sada napamet, ipak je prošlo dosta vremena, negdje oko 988, recimo, milijardu dolara. To nisu bila mala srijedstva koja su sa budžeta i obaveza u budžetima pojedinih republika prenesena na nivo federacije ko-

ja je trebala to da plati. Pored toga, u još nekim drugim elementima politika, dobili beneficije ...

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U redu.

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ako trebam još da odgovorim koji su prigovori bili, bilo je još prigovora. Jedan od tih prigovora je bio da se nije smijelo ...

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Oprostite, samo ću da vas na trenutak da prekinem, gospodine Markoviću, nadam se da uvidate da nam vreme jeste problem i moramo da uspostavimo ravnotežu između najpotpunijih odgovora i opet potrebe da pređemo sve šta moramo da pređemo, pa ću ja da krenem dalje. Šta je optuženi lično imao protiv vašeg programa, odnosno koji njegovi lični ciljevi su bili ugroženi tim programom po vašem mišljenju?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ima nekoliko elemenata o kojima bi se moglo govoriti, ali bojim se da će ponovo oduzeti puno vremena. Zato ću nastojati da budem što racionalniji. Pod broj 1, provođenje reformi države, državne strukture, pravnog sistema, jer u krajnjoj liniji gospodin Milošević je koristio ulicu za rušenje svojih političkih protivnika, kao jednu vrstu političkog linča upotrebljavao, što nema govora da bi u razvoju demokracije uopšte mogao upotrebljavati. Pored toga, on je dobivao elemente koji bi njega morali staviti u ravnopravan položaj sa svim drugima i on ne bi mogao uzurpirati prava koja je inače uzurpirao, jer bi se uspostavila takva komunikacija između društva, parlamenata, vlada i svih elemenata politika iz kojih kada se provodi reforma, ne samo ekonomska, nego i politička i društvena i vrši se demokratizacija u društvu i reformira se država, a sve je to bilo dio toga programa, celine toga programa, ne bi se mogla uzurpirati prava koja su uzurpirana da jedan čovek faktički, bez obzira što nema pravnu osnovu, može upravljati sa svim.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Hvala. Časni Sude, moram da napomen da pristup programu demokratizacije o kome govori svjedok, pristup koji je imao optuženi je nešto o čemu govorimo u dokaznom predmetu 570, pod tabulatorom 3 u Jovićevoj knjizi. Vi ste spomenuli činjenicu jednom da su u jednom trenutku plate povećane. Recite nam kakav je bio nivo inflacije kada ste vi stupili na čelo vlade?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: On je iznosio nekoliko hiljada, inflacija je iznosila nekoliko hiljada godišnje stopu rasta, nakon programa, bez obzi-

ra na to što je zahvaljujući zahtevima koji su proizlazili iz srpske delegacije, produžena rasprava i usvojeni njeni pojedini elementi programa i po 10 i po 15 dana kasnije, i zbog toga program nije mogao isti dan biti ostvaren, što je jedna od pretpostavki da on postigne puni uspeh, ipak je u roku do četiri meseca inflacija srušena na nulu, a u petom mislim i u šestom mesecu bila čak ispod nule. To je bio prvi slučaj u bili kojoj socijalističkoj zemlji da je inflacija srušena na nulu. Osim toga, mi smo uspeli da formiramo ogromne devizne rezerve. Po izjavi de la Rozijea (de la Roissie), francuskog guvernera Narodne banke, veće smo imali devizne rezerve od mnogih zapadnoevropskih zemalja. One su iznosile skoro 11 milijardi dolara.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vi ste spomenuli dakle, kako su povećane plate uprkos vašem programu. Da li je u Beogradu organizovan jedan štrajk koji je trajao sat i po 19. decembra 1989. godine? Možete na to da odgovorite kratko sa da ili ne.

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Da, organiziran je, u kojem je sudjelovalo oko 600.000 ljudi, protiv programa.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li je optuženi izrazio svoje stajalište, isto sa da ili ne, u vezi sa programom na zatvorenoj sednici srpske Vlade?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ja to ne znam tačno. Znam da je srpska vada koja je zasjedala tih dana dala negativan odgovor na reformu. Isto tako dala je negativan odgovor Vlada Vojvodine. Vlada Crne Gore je imala neke primedbe, što je i logično, međutim odbijanje Srbije i Vojvodine značilo je da se generalno odbija.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Objasnili ste kako bi putem iznenađenja i time šta ste mislili da samo novom valutom možete da ostavrite uspeh i veliku podršku. U paragrafu 15 govorimo o tome. Dakle, da li je posledica toga bila porast popularnosti vaše u odnosu na Kučana u Sloveniji i optuženog u Srbiji, govorim o početku 1990. godine i da li je onda to nešto šta bi stvorilo uslove za održavanje izbora i da li bi onda, ta osoba ne bi mogla da se porazi?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Pa, to je tačno. Sve ankete u to vrijeme govore su o vrlo visokom stupnju kojim se ocenjivalo moju malenkost, a što je naravno proizlazilo iz cjeline programa kojega do tada niko nije predložio u Jugoslaviji i njenog uspijeha koji su bili već od prvog trenutka izvanredni. I naravno da je to bio jedan od onih razloga što su se pojavile zavisti kod onih

ljudi koji su osjećali da bi mogli biti politički ugroženi. U okviru programa kojeg je predložila moja vlada, mi smo predlagali i da se izvrše potrebne izmjene i naprave novi zakoni i u ustavu da mogu održati opće Jugoslavenske izbore. I mi smo želeli da izađemo, odmah nakon toga na opće Jugoslavenske izbore, zato jer je trebalo promijeniti neke elemente ustava. Protiv toga su se jasno izjasnili predstavnici dvije republike, Srbije i Slovenije.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U redu, ja ću da rezimiram neke stvari iz vaše izjave, nadam se da ću to da učinim na način da ćete vi moći da nam potvrdite samo sa da ili ne, je li to tačno. Paragraf 16. Kao posledica ekonomskih reformi vi ste inflaciju uspjeli da svedete na nulu, imali ste otprilike 11 milijardi dolara u deviznim rezervama, platni bilans je bio pozitivan, tokom prve godine mandata osnovan je veliki broj preduzeća i dug se uveliko smanjio. Dakle, sve za vreme prve godine vaše službe, je li tačno?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Tačno, to zapravo bi se moglo reći godina i pol, sobzirom na to da sam ja u prvih devet mjeseci, od 16. marta 1989. godine do 18. decembra kada sam izašao sa ovim programom, već dvije godine strpljivo spremao taj program i vršio pretpostavke da se taj program može realizirati. I kada je on krenuo, da, onda su ti rezultati postignuti, s tim da bih rekao i to da je zaduženost zemlje u tom vremenu pala sa 21 milijardi i 500 miliona na 12 milijardi i 200 miliona.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Paragraf 18 rezimea vašeg svedočenja. Jedan od problema i o tome smo već čuli je bila primarna emisija, odnosno štampanje novca. Vi niste podržavali subvencije poljoprivrednom sektoru i planirali ste da se poljoprivreda podržava iz drugih izvora. Niste hteli da cene robe idu gore i imali ste velike rezerve pšenice, kukuruza i druge robe. Kao deo vašeg antiinflacijskog pristupa, vi ste okončali praksu koja se sprovodila da je roba izvožena, na primer, u Sovjetski Savez (USSR, Union of Soviet Socialist Republics) i to na direktan način, a računi su u bankama plaćani automatski, bez potvrda da je primljen novac iz Sovjetskog Saveza. U to vreme to je bila jedna praksa koju ste vi pokušali da zaustavite i tražili ste da se Narodnoj banci Jugoslavije dostave potvrde o uplati pre nego što ona izvrši isplatu. To je dovelo do toga da je kurs klirinškog dolara bio niži od stvarnog kursa dolara, mislim da ovo možemo da nađemo u Jovićevoj knjizi u dokumentu pod tabulatorom 5, dokaznog predmeta broj 570. Recite nam da li sam ovo ispravno rezimirao?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Da, vrlo ispravno ste rezimirali, ja bih samo na to dodao slijedeće. Bio je običaj u Jugoslaviji, prije naše vlade i posebno prije ovoga programa, da se obilno koristi primarna emisija za finansiranje raznih područja, pa i finansiranje deficita u budžetu, za finansiranje poljoprivrede, za finansiranje takođe deficita koji je nastajao u razmjeni sa Sovjetskim Savezom. Čvrsta odluka naša, kao sastavni dio našeg programa, je da se ne sme koristiti primarna emisija čak ni za finansiranje budžete federacije, osim u sasvim iznimnim slučajevima koji su taksativno napisani i navedeni. Zbog toga, kad se radi o poljoprivredi, mi smo u budžetu predvideli srijedstva za podržavanje i pomoć poljoprivredi, kao što smo iz budžeta predvideli određene intervencije u privredi, a ne štampanje novca iz Narodne banke Jugoslavije. Što se tiče Sovjetskog Saveza, tu je ostao ogroman dug ...

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ja gledam na sat, gospodine Markoviću, mislim da možemo na jedan sažet način ovo da iznesemo. Budžet 1990. godine se odnosio na tu kalendarsku godinu, odnosno 1989. godinu, onda je krajem te godine donesen budžet za tekuću godinu, je li tako?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Pre nego što dođemo do poteškoća sa kojima ste se suočili u toj drugoj budžetskoj godini, u paragrafu 20 potpisane izjave, zanima me jedan incident u vezi sa optuženim koji ste vi opisali kao pljačka veka. Objasnite nam u par rečenica kakvi su bili vaši kontakti sa optuženim u vezi sa tim?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Koncem 1990. godine ja sam dobio obaveštenje od mojih prijatelja da je srpska vlada ili srpska Narodna banka izvršila prodor u monetarni sistem i da je prebecila na raspolaganje u Centralnu banku Srbije, u Narodnu banku Srbije 18 milijarde i 200 miliona dinara bez ikakvog pokrića. To je bila najjednostavnija pljačka koja je zapravo uzdrkala, rekao bih, i temelje cijele Jugoslavije. Gospodin Milošević koji se inače jako hvalio da se bori za Jugoslaviju, on je time pokazao koliko se bori za Jugoslaviju, a koliko se bori za svoje vlastite interese. Ja sam odmah kad sam dobio tu obavjest, odmah sam ga zvao na telefon, razgovarao sam sa njim, mogu reći vrlo oštro. Gospodin Milošević je odbio da bilo šta o tome zna, na šta sam mu ja rekao da ne postoji ni sitnica koja se dešava u Srbiji koja se smije napraviti bez njegovog saznanja i bez njegove saglasnosti, a kamoli ovako golema pljačka u iznosu od oko dvije i po milijarde njemačkih

maraka. On je rekao da će on to ispitati, ja sam tražio da nema šta ispitati nego da mora povući mjere i odmah vratiti novce natrag. On je rekao da će on to ispitati i ako je to istina, da će on to napraviti, što nije napravio, naravno. Međutim, ja sam sazvao odmah vladu i vlada je naredila Centralnoj banci da preduzme sve mjere rigorozne prema Narodnoj banci Srbije i da u najhitnije vrati te novce natrag. Otprilike za jedno dvije, tri sedmice, mislim da je vraćeno nekih, može biti da je vraćeno jedno desetak milijardi, međutim ostalo se nije uspjelo vratiti.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dakle, jedna milijarda nemačkih maraka je prebačena ...

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ne, dvije i po milijarde nemačkih maraka su prebačene, od čega jednu milijardu nismo uspjeli vratiti natrag.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: A pljačka je postignuta putem manipulacije bankarskim sistemom, je l' tako?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Da, da, da, putem manipulacije bankovnog sistema, to nije bio pravi novac, to je bio kvazi novac kojim se normalno radi među bankama.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Jovićeva verzija ovog događaja je u dokumentu pod tabulatorom 6. Idemo dalje na sledeću godinu, poteškoće s budžetom 1991. godine. Paragraf 21 rezimea. U ovo vreme da li je došlo do poteškoća zato što su Slovenija i Hrvatska odbile da uplaćuju poreze u savezni budžet, šta je čitavo poslovanje učinilo otežanim?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: U početku formiranja budžeta za 1991. godinu mi smo još uvijek imali normalne uvjete, bez obzira na prodor kojega je Narodna banka Srbije izvršila u sistem narodnih banaka Jugoslavije i mi smo formirali budžet na isti način na kojega smo ga formirali i u 1990. godini ili 1989. godini za 1990. godinu. Međutim, u toku te godine dolazi do sve zaoštrenijih izražavanja odnosa između pojedinih djelova Jugoslavije, posebno Slovenije i Hrvatske i Srbije ili onoga dijela koji je bio pod kontrolom Miloševića, a to nije samo Srbija. Onda se u određenoj fazi proglašavanja posebno svoje nezavisnosti i otcjepljenja Slovenije i Hrvatske dolazi do uzurpacije s njihove strane sredstava koja su direktna sredstva u budžetu federacije, kao što su carine, dažbine i drugi prihodi i na taj način je zapravo budžet ostao bez jednog dobrog dijela saveznih prihoda. Na to i Srbija je donijela odluku da će i ona prestati to uplaćivati i faktički u jednom vremenu

uplaćivali su samo Bosna i Hercegovina i Makedonija, koje su zapravo i najsiromašnije ili među najsiromašnijima u tom vremenskom periodu i koji nisu mogli nikako pokriti potrebe koje su proizlazile iz obaveza koje je budžet imao. Zbog toga se sve više tražilo da se vrši finansiranje iz emisije novca što se moglo samo do određenog nivoa, jer su nama propisi zabranjivali da se i za budžet zadužujemo iznad nekog određenog nivoa. Međutim, pošto se došlo već do velikih promjena u drugom polugodištu 1991. godine i do velikih promjena u Narodnoj banci, iz nje su izašli, iz Savjeta Narodne banke su izašli guverneri Hrvatske i Slovenije i tada se više nije moglo držati pod kontrolom emisiju, jer Savjet guvernera je odobravao emisiju novca i tada je preovladalo ono isto što je gospodin Milošević napravio kada je preuzeo 18,2 milijarde, to je zapravo bila jednostavno emisija novca. Dalje se insistiralo na emisiji novca i da se tom emisijom novca vrši finansiranje. Ja sam bio nemoćan da to spriječavam, jer su se stvari kretale tako da su sve više i više onemogućavale moje aktivnost i moje djelovanje u svim pravcima pa i u tome.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Mikrofon. Jesen, početak zime 1991. godine, vi ste se osetili izolovanim u vladi, paragraf 22, niste imali nikakve podrške i niste imali šansu da idete dalje u svom poslu i u jednom trenutku... Časni Sude, ja mislim da nam nisu potrebni detalji u vezi sa ovim. Naime, mi smo napravili radnu verziju prevoda, svjedok nam je ovo juče dao, ovaj dokument sa nekoliko stranica u kome se rezimiraju događaji. I možda bi mogli da ga dodamo dokaznom predmetu 569 i neka to onda bude tabulator 16 ukoliko je to odgovarajuće. Da li je tačno, gospodine Markoviću, da ste vi sastavili ovaj izveštaj, mi njega sad nećemo detaljno da obrađujemo, ali je on dostupan sudijama, pa oni mogu da ga pročitaju?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ipak, zamoliću vas da obradite jedan relativno kratki dokument. Izjava koju ste dali kada ste podneli ostavku 20. decembra i kada ste otišli u Grac (Graz) preko Zagreba, tabulator 17, ovo je samo radna verzija prevoda, a službeni prevod će uskoro da bude dostavljen.

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Hvala lijepo da mi dajete mogućnost da se prvi put objavi u cijelini izjava predsjednika Saveznog izvršnog vijeća kojom je dao ostavku. Dozvolite da je pročitam. Vrlo kratko. "Politička kriza i rat eliminirali su rezultate reforme i proces demokratizacije. I podrška svijeta, Evropska zajednica (European Community), Ujedinjeni narodi (United

Nations), Sjedinjene Američke Države (United States of America), trojke, 14 sporazuma o prekidu vatre od Igala do Ženeve (Geneva), Haška konferencija (International Conference on the Former Yugoslavia), nisu omogućili miroljubivo rješenje jugoslovenske krize već se rat sve više rasplamsavao sa tisućama žrtava, srušenim gradovima i selima u Hrvatskoj, sa opasnostima za Bosnu i Hercegovinu i cijelu zemlju, ogromnim brojem izbeglica, uglavnom sirotinje koja je ostala bez ičega. Ekonomska katastrofa se zbog toga produbljuje sa rastom hiperinflacije, milijunima nezaposlenih, padom proizvodnje, pomanjkanjem roba, sa velikom bijedom i sa siromaštvom miliona ljudi, građana ove zemlje koji nisu za to krivi i što će neminovno dovesti do socijalne eksplozije neviđenih razmjera. Da bi se išta moglo napraviti na zaustavljanju neminovnog procesa propadanja svakog pojedinačno i svih zajedno, treba odmah zaustaviti rat, uspostaviti mir i osigurati dolazak Plavih šljemova (UN Blue Helmets) i na već usvojenim općeevropskim principima i dokumentima uključivši Haške i Briselske (Brussels) nastaviti traženje rešenja jugoslovenske krize miroljubivim sredstvima i dogovorom. Savezno izvršno vijeće u tom procesu zaustavljanja ekonomske socijalne krize, kao i ratnih razaranja, potpuno je onemogućeno, nema nikakvih kompetencija niti mogućnosti da djeluje, a kamoli da vodi bilo kakve politike. Budžetom za narednu godinu koji se od Saveznog izvršnog vijeća zahtijeva, trebalo bi finansirati i politički podržati nastavak rata, jer oko 81 posto od predloženog budžeta ide za finansiranje Jugoslavenske narodne armije što je potpuno izvan kontrole Saveznog izvršnog vijeća. Prihodi se zato osiguravaju isključivo iz emisije, znači štampanjem novca sa ogromnim doprinosom rastu hiperinflacije. To znači ne samo nastavak rata, smrt i razaranja nego i gubljenje svake ekonomske i socijalne perspektive, protiv čega sam se u svom mandatu neprestano zalagao. Zbog svega ovoga, ne vidim drugu mogućnost do vraćanja mandata koji mi je povijeren. Ja sam uvijek dosledno bio za demokraciju, mir, a protiv rata. Stoga je za mene neprihvatljivo predložiti ratni budžet, ja to ne mogu i neću napraviti. Budući da Skupština SFRJ više ne funkcioniše kao parlament koji može predstavljati sve dijelove Jugoslavije, kako ni krnje Predsedništvo SFRJ po svom sastavu nije kvalificirano za donošenje pravovaljanih zaključaka, nema organa kojem bi legalno mogao povratiti mandat. U tom smislu, smatraću časnim i spreman sam se angažirati na svakoj aktivnosti koju će od mene zahtijevati legalni prijedstavnici u zemlji ili međunarodni faktori sa ciljem sprečavanja rata i međusobnog ubijanja kao i traženja miroljubivog i demokratskog rješenja naše krize." Hvala.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Pošto ste pročitali tu izjavu o ostavci i rekli novinarima o svojoj odluci, vi ste otišli za Grac. Časni Sude, vratiću se na paragraf 23 do 50 i njima ću da se bavim kasnije, na kraju, ali sada mislim da se pozabavimo paragrafom 51. Gospodine Markoviću, pošto ste nam izneli tu političku scenu na kojoj ste imali susrete sa optuženim Miloševićem, možemo da se sada malo detaljnije bavimo vašim kontaktima? Mislim da je prvi susret bio u Zagrebu 1986. ili 1987. godine u vezi sa čovekom po imenu Ivan Stambolić koji je bio vaš prijatelj. On je organizovao posetu srpskih zvanika Hrvatskoj. Da li je to bilo prvi put da ste vi upoznali optuženog?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Posle toga, vaš prvi radni kontakt sa njim odnosio se na Stambolića. Možete li da nam ukratko objasnite šta se desilo?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Jedan dan nakon sjednice Centralnog komiteta Saveza komunista Srbije na kojoj je Milošević srušio Ivana Stambolića i izbacio ga iz Centralnog komiteta, kao i određeni broj ljudi koji su bili zajedno sa Stambolićem, on je mene zvao. Ja sam u to vrijeme bio predsjednik Predsedništva Hrvatske, ali istovremeno sam dugo godina bio jedan od vodećih ljudi u Jugoslovenskoj banci za međunarodnu ekonomsku suradnju. Naime, ja sam kao direktor i predsjednik "Rada Končara", jedne od najvećih firmi u Jugoslaviji bio 24 godine, ja sam jako insistirao i organizirao određene privrednike u Jugoslaviji da se formira "JUBMES" kao banka za ekonomsku podršku izvozu iz Jugoslavije i to se pokazalo izvanrednim. Milošević je od mene tražio da li mogu da nađem mjesto Ivanu Stamboliću u toj banci za međunarodnu ekonomsku suradnju. Pošto sam vrlo cijenio Ivana Stambolića, i pošto sam znao da će njemu opstanak u Srbiji biti u najmanju ruku gorak, da ne kažem skoro nemoguć, ja sam prihvatio i pomogao sam da on dođe na mjesto predsjednika te banke. U to vrijeme je Ilija Marjanović bio predsjednik banke, inače isto moj dobar prijatelj i mi smo se našli i razgovarali smo o tome da on podnese ostavku i da se otvori prostor za Ivana Stambolića. Tako je Ivan Stambolić izabran za generalnog direktora "JUBES-a", a Ilija Marjanović ostao njegov zamjenik.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Posle tog poslovnog susreta sa optuženim, vi ste dobili mandat da sastavite Vladu. Da li se ikada činilo da se on složio sa vašim imenovanjem?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Prosto razlika je između kurtoaznog i formalnog i suštinskog. Naravno, kurtoazno je bilo izjašnjavanje sa

zadovoljstvom, čestitke, a stvarno mislim sve što se radilo od prvog dana, radilo se na tome da se onemogući funkcioniranje vlade kojoj sam ja bio na čelu. Više puta su prekidani odnosi, evo, recimo baš može se spomenuti taj slučaj koji je vezan na reizbor Stambolića na mjesto predsjednika Jugoslovenske banke za obnovu i razvoj. Tada je ...

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Paragraf 54, izvolite nastavite.

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Tada je od mene Milošević tražio da Savezno izvršno vijeće ne podrži ponovni izbor Stambolića. U stvari, ta banka je bila banka velikog broja jugoslovenskih firmi izvozno orijentiranih, ali je u njoj svoj udio imala i savezna država. Ona je preko budžeta imala jednu participaciju u vlasništvu banke, ali nije imala većinu, imala je manjinu. Međutim, utjecaj, naravno države uvijek je bio u tom smislu veliki. I tražio je od mene da ja predložim u ime Saveznog izvršnog vijeća da se ne izvrši ponovni izbor Stambolića na mjesto predsjednika banke. Ja sam to odbio. Nikakvog razloga nije moglo biti, u stvari Milošević je davao do znanja da njemu osobno Stambolić smeta i da se miješa u neke poslove u Srbiji što nije dobro, kako je on rekao, "ni za Stambolića ni za Srbiju". Ja za tako nešto nisam znao, a i mislim to se nije moglo ni dokazati. Ja sam to odbio i onda je Milošević napisao pismo na Savezno izvršno vijeće u kome je tržio oficijelno da Savezno izvršno vijeće ne podrži izbor Stambolića. Ja sam naravno informirao Savezno izvršno vijeće i tražio sam mandat da se meni dozvoli da ja u tom smislu funkcioniram. Dobio sam takav mandat, išao sam na skupštinu banke i na skupštini banke sam podržao ponovni izbor Stambolića koji je ogromnom većinom glasova izabran. Čak i veliki broj poduzeća iz Srbije su glasali. Nakon toga, dozvolite da kažem, nakon toga Milošević je prekinuo sve komunikacije sa mnom i sa saveznom vladom u sledećih nekoliko mjeseci. Znači za njega nije bilo bitno da funkcionira jedan sistem državni, a Srbija je bila najveća republika u okviru Jugoslavije nego zbog toga što nije prihvaćen njegov zahtijev oko Stambolića, on je blokirao rad između Srbije i savezne vlade.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Jedna stvar nije sasvim jasna iz onoga šta ste vi rekli. Da li je u to vreme Stambolić takođe bio potencijalna politička konkurencija optuženom?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: On to formalno nije bio. On se čak vrlo trudio da se u politiku uopće ne miješa. Ali onom svojom pozicijom koju je imao ne samo u Srbiji nego u cijeloj Jugoslaviji, Stambolić je bio vrlo cijenjen

čovjek. On je bio vrlo vrijedan, vrlo pošten čovjek. On već samim svojim postojanjem bio je naravno opasnost Miloševiću.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da se vratimo na paragraf 53 zbog nekih opštih stvari. Kada ste bili na nekom sastanku, da li je optuženi bio otvoren, da li je bio otvoren i direktan u ophođenju? Mi smo čuli neka svedočenja od ljudi koji su imali sa njim direktne susrete, kakvo je bilo vaše iskustvo?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: A to je bilo dosta različito. Milošević je rijetko kada govorio ono što je mislio. A isto tako, skoro nikad nije radio ono što je govorio. Tako da kod njega to je bilo vrlo teško. Moralo se primati sve sa rezervom i naravno u okviru globalnih kretanja i globalnog ponašanja zaključivati zašto on to radi. Ja nisam nikad dobio dojam da je on nešto u tom smislu radio što bi bilo konstruktivno za cijelu zemlju. To nisam mogao ni iz čega zaključiti. Moram isto tako reći da on nikada preda mnom nije govorio o Velikoj Srbiji. On je uvijek se izjašnjavao da se on bori za Jugoslaviju. Ali istovremeno ono što je radio je zapravo potkopavalo Jugoslaviju.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Markoviću, zašto gospodin Milošević nije uspeo u tome da se smeni Stambolić?

SVEDOK MARKOVIĆ: To nije ovisilo o njemu. On to nije mogao napraviti. Jer, Jugoslavenska banka za ekonomsku saradnju, takozvani "JUBMES", je bila institucija na jugoslavenskom nivou. Ona nije pod njegovom kompetencijom. Ona je bila, prvo, dosta samostalna; ako je imala ičiju kompetenciju, to je bila savezna vlada. On nije mogao utjecati na smjenjivanje Ivana Stambolića osim da bi nagovorio neke, recimo, članove skupštine Jugoslavenske banke da na godišnjoj skupštini glasaju protiv. Međutim, ja sam prije rekao, čak veći dio delegata u skupštini "JUBMES-a" nije glasao protiv, nego je glasao za Stambolića.

SUDIJA ROBINSON: Hvala. Gospodine Najs, izvolite.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Hvala. Samo da vam dam referencu za tabulator. Tabulator kojim se bavimo je, naći ću to za trenutak, 8. Izvinjavam se, vratićemo se na to za trenutak. Kao i ostale stvari koje je uradio posle neuspješnog pokušaja smenjivanja Stambolića, da li vas je u štampi napao Jović?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Da, da. I ne samo od Jovića. Kroz to vrijeme kada je nakon mog odbijanja da podržim zahtjev Miloševića oko smje-

njivanja Stambolića, cjela hajka je preko štampe i sredstava informiranja, medija u Srbiji, pa ne samo u Srbiji, nešto mislim i u Crnoj Gori, organizirana bila protiv mene, baš osobno protiv mene, ne protiv Saveznog izvršnog vijeća. Ako se već o tome govori, ja bih još dodao jednu stvar, ne znam da li je ona relevantna. Kada je došlo do napada NATO na Srbiju zbog Kosova, meni se javio Ivan Stambolić, on je bio tada u Bugarskoj (Bulgaria), i naravno, nas dvojica kad sam ja bio u Beogradu smo se dosta družili, i mogu reći da smo imali iste svetonazore i da smo se vrlo zblížili, pa i mnoge stvari su se intimnije mogle reći. On je meni tada rekao iz Bugarske: "Ante, vidi kako se stvari kreću, bez obzira što sam dosad odbijao, ipak ću se i ja morati politički aktivirati". Ja sam naravno podržao to, i smatrao sam da se on treba, da dolazi vrijeme u kojem Srbija njega treba. Izgleda da je to razumio još neko drugi, a ne samo ja, i zato je nestao Stambolić.

SUDIJA MEJ: Da se pobrinemo da u zapisniku imamo pravi broj tabulatora.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Izvinjavam se, moja greška. Tabulator 14 se bavio prethodnim pasusom, a sada prelazimo na tabulator 15, a to je paragraf 57. U jesen 1990. godine, gospodine Markoviću, da li vam se optuženi obratio u vezi sa ustavnim promenama i da li vam je izneo neki prijedlog?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Dobro, to je bio jedan, rekao bih, dosta nevezani razgovor, neoficijelni razgovor, kada smo se mi zalagali da se provedu ustavne promjene, onda je Milošević u jednom trenutku rekao: "Bilo bi najbolje da idemo na promjene Ustava, u tom smislu da se makne Predsjedništvo koje je potpuno nesposobno i koje zapravo blokira rad u zemlji, da se mjesto Predsjedništva predvidi u ustavu predsjednik i evo, ja ti predlažem, ako se ti slažeš s tim, da mi to obojica radimo, mi smo spremni da te kandidiramo za predsjednika". Ja sam naravno mahnuo rukom, ne smatrajući to uopće ozbiljnom stvari. Uostalom, da bi se promjene ustavne provele trebala je saglasnost svih republika i to je bio jedan, rekao bih, dosta komplicirani i u svakom slučaju dugačak proces koji se ne bi mogao tako brzo realizirati. Ali mene to uopće nije interesiralo. Ako ste na to mislili.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Hvala, i to je u tabulatoru 15. Možemo li sada da se pozabavimo Karađorđevom i sastankom u martu 1991. godine između Tuđmana i optuženog. Nakon tog sastanka, da li ste vi imali sastanak i sa Tuđmanom i sa optuženim na kome su oni govorili o tom sastanku?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Time možemo da se bavimo na dva načina. Vi možete to da nam ispričate kako ste naveli u svojoj izjavi ili možete kako god to vama odgovara jednu po jednu osobu da obradite, šta vam je rekao optuženi, a šta vam je rekao Tuđman. Možete li da nam ispričate nešto o tome?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Pošto sam ja imao informacije o tome šta se razgovaralo u Karađorđevu, u Karađorđevu se razgovaralo o podjeli Bosne i Hercegovine između Srbije i Hrvatske i gde su se Milošević i Tuđman dogovorili da se ta podjela izvrši, i takođe se govorilo o smijenjivanju predsjednika vlade Ante Markovića, pošto je on i jednom i drugom smetao u realizaciji takve podijele u Bosni i Hercegovini. Na moju inicijativu došlo je do sastanka i razgovora sa Miloševićem u Beogradu i sa Tuđmanom u Zagrebu i ja sam po svom običaju vrlo otvoreno razgovarao i sa jednim i sa drugim. Rezultat tih razgovora je bio taj da su i jedan i drugi potvrdili da su se dogovorili o podijeli Bosne i Hercegovine. Pri tome, Milošević je to vrlo brzo rekao. Mislim Tuđmanu je trebalo mnogo duže vremena da on to prizna, da kaže da su se oko toga sporazumjeli. Tumačenja nisu bila identična jednoga i drugoga, ali u svakom slučaju Milošević je tvrdio da Bosna i Hercegovina je tako umetna tvorevina koju je Tito formirao da ona ne može opstati i da uostalom najveći broj Muslimana su zapravo pravoslavci koji su promijenili vjeru silom prilika. Na moje direktno pitanje koje sam i jednom i drugome rekao: "Zar vi mislite, zar ti misliš", rekao bih Miloševiću, "da će to završiti tek tako jednostavno. Zar misliš da će te vi moći to tako napraviti bez krvi i to čak bez krvi do koljena?". Milošević je rekao da on u to uopće ne veruje, da su Bosna i Hercegovina i tako i tako imaju pretežan deo stanovnika hrvatske i srpske nacionalnosti i da zbog toga misli da neće doći do nekakvog sukoba, a uostalom i tako i tako, kad su oni razgovarali, da su oni predviđali jednu enklavu za Muslimane i da u toj enklavi ti Muslimani mogu živiti. Tuđmanu sam isto to rekao, rekao sam mu između ostaloga i to: "Zar ti misliš da će ljudi koji će se rađati uz pušku i umirati uz pušku, zar to neće značiti palestinizaciju Bosne i Hercegovine, koliko će žrtava za sve to biti? Koliko će biti uništenja, koliko će biti upropašteno?". Tuđman je mislio da to neće biti tako, kao i Milošević, samo na drugi način. Rekao je da prvo Evropa (Europe) ne može dozvoliti jednu muslimansku državu u svom srcu. "Mi ćemo dobiti podršku Evrope, a osim toga, što se tiče tvoje bojazni da će biti rata tamo, ja samo mogu reći Bosna da šaptom pade." Nekada, u davnoj prošlosti, to se i dogodilo da je Bosna pala bez borbe, pa se otada upotrebljava taj izraz. Nasuprot Miloševiću, Tuđman je tvrdio da su i tako i tako Muslimani katolici koji su takođe silom prevedeni na muslimanstvo. I jedan i drugi su potpuno,

potpuno su priznali i kao normalno su smatrali, Tuđman je osim toga, pri tome, i tražio moju suglasnost i moju pomoć oko podijele Bosne i Hercegovine koju treba svakako napraviti. Oko smenjivanja saveznog premijera i jedan i drugi su rekli da je to točno, samo što je jedan kazao da je to predložio onaj drugi, a drugi da je prijedložio onaj prvi. S tim da se onaj drugi nije imao razloga ne složiti. U svakom slučaju, ja sam se rastao i sa jednim i sa drugim sa potpunim nezadovoljstvom i rekao da ću se ja protiv toga boriti do kraja i da ću upotrebiti sve svoje mogućnosti koje imam i koje su skromne, ali ipak jesu kakve su, takve da ne dođe do takvog jednog zahvata u Bosni i Hercegovini koji ne može završiti drukčije nego sa krvi, sa raseljenim licima, sa etničkim čišćenjima, sa iseljenim licima i uništenom ekonomijom i privredom, uništenim društvom. Što se poslije i dogodilo.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Možda, ako Pretresnom veću to ne bi bilo previše nezgodno, iz hronoloških razloga bismo se mogli vratiti na paragraf 35 da bismo dobili neki redosled u ovim događajima. Gospodine Markoviću, u julu 1991. godine... Ne, izvinjavam se, nešto sam zaboravio. Recite nam samo u vezi sa ovim sastankom sa optuženim u Karađorđevu, kako je optuženi završio svoje objašnjenje o tome što se desilo, šta je rekao kakvo je bilo njegovo predviđanje budućnosti koja proizilazi iz onoga šta se desilo u Karađorđevu?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: On je rekao to što sam malopre kazao: "Dogoditi se neće ništa, to će proći zbog toga što je takav odnos između Srba, Hrvata i Muslimana", a na moje insistiranje: "Šta ako se to ipak ne dogodi, šta ako ipak dođe do rata?", onda je on rekao: "Onda ćemo videt šta ćemo". Nije, nije dalje u to ulazio.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li ste jednom od ove dvojice ljudi ili možda obojici rekli da li se vi ne slažete s tim šta je rečeno i šta će da se uradi i da ćete vi tome da se suprotstavljate?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ja sam malopre već rekao da sam kazao da ću se tome suprotstaviti sa svim srijedstvima koja mi stoje na raspolaganju, koja nisu bog zna kakva, ali kakva takva da ću se boriti protiv toga.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li ste pokojnog Izetbegovića obavestili o tome šta se desilo?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Da, ali ne odmah, nešto kasnije.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: A sada da se u vašoj potpisanoj izjavi vratimo na paragraf 35. Vaš odnos sa Izetbegovićem u julu 1991. godine, da li ste u okviru toga bili obavješteni o planu naoružavanja Srba u Bosni i Hercegovini?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ja sam u to vrijeme dosta posećivao Makedoniju, odnosno Kiru Gligorova, a i Bosnu i Hercegovinu, Aliju Izetbegovića i nije bilo mjeseca u kome ja nisam dolazio k njima i razmjenjivao s njima mišljenje, ja njima davao informacije, oni meni. I u okviru tih informacija je mene Izetbegović obavjestio da oni imaju snimke razgovora između Miloševića i Karadžića iz kojih je evidentno da se naoružavaju srpske paravojne jedinice u Bosni i Hercegovini. Ja sam ga zamolio da on to meni da, i on je poslao po svom ministru unutrašnjih poslova koji je došao k meni u Beograd i koji je meni odvrtio vrpce i to nekoliko vrpca iz kojih je bilo evidentno, ja sam prepoznao i glas Miloševića i glas Karadžića gdje se govorilo o organizaciji vojski, o dolasku helikoptera, o dolasku nekog pukovnika, o nekom programu rada za koji ja ne znam šta je, i osim toga i o određenoj municiji koju treba na određenim mjestima uzeti i koju teba na odrijeđenim mjestima dobiti. Alija Delimustafić kao ministar je meni to pokazao kad sam je tražio da on to meni da, jer je istovremeno bila sjednica Saveznog izvršnog vijeća, da ja to tamo odvrtim. On se s tim nije složio i on je poništio te trake. Ja sam to onda iznio na vladi, ali to je sad druga stvar. U svakom slučaju, ja sam takvi informaciju dobio, ja sam je iznio na vladi, na vladi je bio u ime ...

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Izvolite, nastavite, izvinjavam se.

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: U vladi je bio admiral Brovet i admiral Brovet je negirao, da to ne može biti, da je to falsifikat i tako dalje, da armija nema ništa s time, to apsolutno nije bilo tačno, jer ja sam jasno prepoznao glasove i jasno se govorilo gdje na kojem mjestu da se izvrši predaja oružja ili na kojim mjestima se oružje može dobiti. Osim toga, baš jednu takvu kasetu sam ja i čuo ovdje kod vas. One druge, koje mi je tamo Delimustafić dao da ih saslušam ja ih ni ovde nisam čuo ali ovu jesam. Ovu gdje se spominje "RAM".

TUŽILAC NAJS – PITANJE: To je jedna traka koju ste vi saslušali, to je dokazni predmet 353, tabulator 31, ta traka je već slušana i ona je na raspolaganju da se ponovo saslušaju. Da, vidim vreme, potpuno prepuštam Pretresnom veću da li ćemo to da uradimo sada ili posle pauze.

SUDIJA MEJ: Sada je vreme za pauzu. Gospodine Markoviću, sada ćemo da napravimo pauzu na 20 minuta, molim vas imajte na umu, mi to kažemo svim svedocima, da ni sa kim ne razgovarate o vašem svedočenju dok se ono ne završi, a to uključuje i predstavnike Tužilaštva. Sada ćemo da napravimo pauzu od 20 minuta.

(pauza)

SUDIJA MEJ: Razmotrili smo situaciju u vezi sa isečcima iz knjiga, gospodine Najs. Sa poslednjim svedokom smo upotrebili sledeću proceduru da se ti isecci označe u svrhu identifikacije, pa ćemo tako da postupimo i sada.

TUŽILAC NAJS: Dva kratka administrativna pitanja. Razlog zbog čega ste to kasno dobili, naime ovaj rezime o kojima zapravo govorim kao o izjavi nije nešto u vezi čega sam se žalio, nisam nikoga pozivao na odgovornost, ja uvek pretpostavljam da mene treba za takve stvari kriviti sve dok mi neko nešto drugačije ne kaže.

SUDIJA MEJ: Ja ne znam da li vas treba za to kriviti, ali očigledno je došlo do nesporazuma.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Pa, mislim da jeste došlo do nesporazuma. Naime nije bilo kontakta između Pretresno veća, odnosno nismo mogli telefonom da dođemo do vas. U svakom slučaju, mislim da je sad taj nesporazum rešen. Drugo, ja imam sada reference izjava, izjava je označena zahvaljujući pomoći gospođe Bauer (Bauer) tako da ako to nekome treba, na raspolaganju je. Sada smo momentalno na paragrafu 35 izjave. Ja bih sada hteo da svedok čuje nešto šta smo mi već čuli, imam i transkript ovog priloga, to je dokazni predmet 353, pod tabulatorom 31, nalazi se na našem sistemu i hteo bih da ga poslušamo od onog trenutka kada optuženi odgovara i razgovara na otvorenoj liniji, ali samo kratko.

(Snimak presretnutog razgovora)

Slobodan Milošević: Ja sam razgovarao sa najvišim mestom.

Radovan Karadžić: Dobro.

Slobodan Milošević: Molim te, ovo treba da razumeš jer što se kaže, ne mogu da ti sve objašnjavam.

Radovan Karadžić: Dobro.

Slobodan Milošević: Od strateškog značaja je za buduću "RAM", znaš šta je "RAM".

Radovan Karadžić: Sve znam, sve znam.

Slobodan Milošević: Da banjalučka grupacija bude sposobna i mobilna.

Radovan Karadžić: Dobro.

Slobodan Milošević: Zato moraš, pod jedan, obezbediti da ona bude sposobna i mobilna i da nema nikakvih problema, i dva, za jedan sat se javi Uzelcu sa pozivom na dogovor na najvišem mestu.

Radovan Karadžić: Dobro.

Slobodan Milošević: Sve koliko ti daš ljudi dodatnih koji treba da ostanu da čuvaju kuće i teritoriju i blokiraju te HDZ centre i tako dalje, sve će ih naoružati i sve će im uzeti, helikopterom ćemo doterati sve to.

Radovan Karadžić: Odlično. Molim vas...

Slobodan Milošević: Prema tome, ja te molim, broj jedan i broj dva lično moraš regulisati, a ovo drugo, Kupres, jako je važno. A ono treće što sam ti rekao, mi-ting, zbog međunarodne javnosti izuzetno važno.

Radovan Karadžić: Ide, ide to. Nego ovo mi recite, možemo li istu stvar udesiti da mi date oružje Teritorijalne odbrane u Šipovu i u Mrkonjiću?

Slobodan Milošević: Ma to je sitnica, bre.

Radovan Karadžić: Pa, dobro, nek mi naoružaju tamo, evo mi smo spremni 170 u Mrkonjiću i 150 u Šipovu i oni su spremni da idu na Kupres.

Slobodan Milošević: Je l' to isto nadležan taj Uzelac?

Radovan Karadžić: Ne, ne, ovo je ovaj, ja mislim da jeste, jeste.

Slobodan Milošević: Kaži mi i to, brate, nema problema, ne možemo za svaku sitnicu da raspravljamo ovako...

Radovan Karadžić: Dobro, ovih 150 i 170 ići će na Kupres, a na Kupresu imamo 750 ljudi.

Slobodan Milošević: Nama je bitno da taj bataljon koji je digla vojska na Kupresu bude tamo i da bude kako treba.

Radovan Karadžić: Biće, ali ako dobiju ovi neka se stave pod njihovu komandu ovi koji ostaju jer je Kupres užasno, to je 50 prema 50, i tu su stradali tokom rata užasno Srbi.

Slobodan Milošević: Da ti kažem nešto, čak i ovaj ljudi Šešelji, jebo' je mater juče opoziciji.

Radovan Karadžić: Vidio sam, čuo sam.

Slobodan Milošević: Znaš šta im je reko', kaže: "Pa zar ste sad", kaže, "kad JNA treba da brani srpski narod rešili da napadate JNA?" "

Radovan Karadžić: Da, da, to je ...

Slobodan Milošević: I onaj, kaže, što ima kravatu Cimermanovog (Warren Zimmermman) kelnera.

Radovan Karadžić: Da, da.

Slobodan Milošević: Jeb'o te Bog, čak je i njemu jasno ...

Radovan Karadžić: Jasno, jasno sigurno.

Slobodan Milošević: Ovim izdajnicima nije jasno.

Radovan Karadžić: Vidio sam to.

Slobodan Milošević: On je u direktnom kontaktu sa Mesićem.

Radovan Karadžić: Imate li slučajno Uzelčev telefon?

Slobodan Milošević: Nemam ja to, ali naći ćeš to, nek ti nađu ovi tvoji.

Radovan Karadžić: Da, da, dobro.

Slobodan Milošević: Nek ti nađu, molim te za sat, sad je 13.00, u 14.00 mu se javi.

Radovan Karadžić: Dobro.

Slobodan Milošević: Reci, "molim vas, ja želim da obezbedim maksimalnu političku podršku".

Radovan Karadžić: Hoće li on primiti još naših mladića ako mu treba? Ili samo ono što je već...

Slobodan Milošević: On će primiti ako treba, ali dajte vi kolkogod odredite da vam treba tu da oстане biće helikopterima prebačeno za njih, sve da imaju, da ostanu to da čuvaju.

Radovan Karadžić: Dobro, dogovoreno.

Slobodan Milošević: Prema tome, imaš sve.

Radovan Karadžić: Dogovoreno.

Slobodan Milošević: Ali ovo je sad biti ili ne biti prema Krajini, jer oni hoće da odseku Krajinu.

Radovan Karadžić: Da, da.

Slobodan Milošević: Neće da idu na Knin, jer bi ih mnogo izginulo, ali hoće okolo da prođu.

Radovan Karadžić: Da, da, sad ćemo mi.

Slobodan Milošević: Ako JNA njih tamo ne zaustavi, kako će da ih zaustavi samo oklopom ako nema tu brigadu.

Radovan Karadžić: Dobro, dogovoreno, sve će biti u redu.

Slobodan Milošević: Pa mislim sad je, što se kaže, rat je i ovo je jedna strana.

Radovan Karadžić: Nema nikakvih problema.

Slobodan Milošević: Molim te, vodite o tome računa.

Radovan Karadžić: Samo mi... Da ako me veze posluže mislim da će to biti gotovo.

Slobodan Milošević: Mora da te posluži sve.

Radovan Karadžić: Hoće, hoće, dobro. 'Ajde, čućemo se i javite se opet.

(Kraj presretnutog razgovora)

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li je ovo traka sa presretnutim razgovorom koji ste vi čuli kada ste bili u Hagu pre nekoliko sedmica?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dva glasa koje čujemo na traci, možete li da ih prepoznate, ili barem jednog od njih?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Obadva, vrlo jasno, razgovaraju Milošević i Karadžić. Uostalom, to je ista traka koju je meni Delimustafić doneo u Beograd i koju sam ja tamo čuo.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: To je samo jedna iz niza traka koje se odnose na temu koju smo obradili pre pauze.

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Te trake, uopšteno govoreći ukazuju vama na ono šta se događalo na teritoriju zemlje čiji ste vi bili premijer.

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Vrlo jasno.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I podsetite nas, samo sa nekoliko rečenica podsetite nas šta se događali na terenu?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Vrlo jasno, to je priprema rata u Bosni i Hercegovini. Tu se razgovara o rasporedu vojske o naoružavanju ljudi o dopremi oružja o Banja Luci, i tako dalje. To je mislim, sve više nego jasno, helikopterima i tako dalje.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Osim ako nekoga ne zanimaju detalji, a vi nama možete da date objašnjenje, ono šta se spominjalo u vezi kravate Cimermanovog kelnera, sećate li se toga?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: To sam čuo, ali pojma nemam na koga se odnosi.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Časni Sude, ovaj transkript je dostavljen i označen u svrhu identifikacije. Ja ne tražim neophodno da se njegov status promeni, ali on postoji u spisu i jasno je da je on iz jula 1991. godine, odnosno traka, razgovor iz jula 1991. godine. A sada bih da se vratimo na izjavu. Molim vas paragraf 59, strana 20. To je zapravo paragraf 16 prvobitne izjave svedoka ako neko to prati. Gospodine Markoviću, jeste li vi u oktobru ili novembru 1991. godine bili u Hagu, zajedno sa predsednicima republika, kada su granatirani Vukovar i Dubrovnik?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Jeste li na kratko razgovarali sa optuženim i sa Tuđmanom o tome?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Objasnite nam, molim vas.

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ja sam prvo razgovarao s Miloševićem i rekao sam mu: "Zar ne vidiš šta se događa, šta se događa u Vukovaru, a posebno u Dubrovniku. Kako uopće možeš dopustiti da se bombardira Dubrovnik, takvo jedno mjesto, svjetski poznato, kultura ove zemlje, i ne samo ove zemlje nego svjetska". Milošević je na to rekao: "Opa", kaže, "šta misliš, pa ko bi lud uopće bombardirao Dubrovnik". Veli: "Dubrovnik se ne bombardira", iako slike su pokazivane na televiziji, bilo je jasno da se bombardira. Ja sam na to onda zamolio Miloševića da idemo do Tuđmana, želeći da Tuđman potvrdi Miloševiću da je istina to što mu ja govorim da se bombardira Dubrovnik. Ja sam to ponovio, on je odgovorio na isti način da to nema veze, da ne može biti da se bombardira, jer da je to slučaj, on bi to znao. A Tuđman mi je na to odgovorio mirno: "Pa eto vidiš šta Milošević kaže". Znači nije ništa rekao u korist intervencije protiv bombardiranja Dubrovnika.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Zaključak koji ste vi izveli na temelju toga je bio kakav zaključak, kao političar koji je bio na terenu u to vreme?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Vrlo logično se nametao. Zaključak je bio taj da Milošević ima utjecaj očito na to što se događa, a Tuđmanu baš nije bilo u interesu da se ne bombardira Dubrovnik i Vukovar, odnosno odgovaralo mu je to u smislu dobivanja argumenata za svoju emancipaciju, odnosno za odvajanje i priznavanje Hrvatske.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Za vreme tog poslednjeg razgovora kada je Tuđman rekao da ste čuli šta je optuženi rekao, ko je još bio prisutan?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Šarinić, on je bio šef kabineta Tuđmanovog.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Uopšteno, kad je reč o sposobnostima optuženog da kontroliše događaje u to vreme, naročito vojsku, da li postoji nešto šta želite da kažete u vezi sporazuma iz Igala koji nije obrađen u potpisanoj izjavi? Ali, veravam vas da je Pretresno veće već čulo za to.

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Mislim, vrlo jasno, trojica ljudi, Milošević, Tuđman i Kadrijević, potpisali su sporazum u Igalu, on se kasnije još i transformirao u druge sporazume, sve do Ženeve i mislim da je vrlo jasno. Tri čovjeka koja su imali političku moć, koji su imali oružje u rukama i koji su imali na ovaj ili na onaj način svoje vojnike koji su mogli da ih slušaju ili ne slušaju, oni su potpisali sporazum i time su preuzeli na sebe odgovornost za oružje i ono što se nakon toga događalo. Nisu rat zaustavili, dapače.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vaš poslednji susret sa optuženim, nalazimo se u paragrafu broj 60 vaše rezimirane izjave i paragrafu broj 33 duže izjave, on se dogodio u Beogradu za vreme vaših poslednjih meseci, odnosno nedelja u Beogradu. Da li su stvari postajale sve opasnije za vas i da li ste reagovali tako što niste hteli da se okružite telohraniteljima već ste samo spavali sa pištoljem pod jastukom?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Za mene ti zadnji meseci su bili ne teški, malo je reć teški, vrlo riskantni. Ja sam imao šofera koji me je, koji je sa mnom došao iz Zagreba i koji me je vozio dok sam još bio u firmi "Rade Končar" i hrvatskim institucijama i imao sam jednog čovjeka iz službe sigurnosti u kojeg sam bio 100 posto siguran. Sve ostale sam ja eliminirao, nisam tražio, dapače da me bilo ko čuva. U situaciji u kojoj sam bio najveća opasnost mi je mogla prijetiti od onih koji me čuvaju. To se u povjesti vrlo često događalo da oni koji nekoga kao čuvaju, da ga oni i ubiju. Ja sam naravno simbolički govoreći, mirnije spavao na taj način što sam i svoj vlastiti pištolj

držao pod jastukom, mada je to bila jedna potpuna figura u stvari, jer šta s tim ja mogu napraviti prema ogromnim naoružanim ljudima koji bi me mogli likvidirati. Međutim, moj razgovor s gospodinom Miloševićem je bio negde početkom decembra, znači svega dva ili tri tjedna pre nego što sam ja otišao iz Beograda. Osnovni, zapravo, ja sam tražio razgovor i razgovor je bio u kabinetu gospodina Miloševića, bili smo molim vas tu sami, nije bio niko drugi i manje više smo analizirali. Ja sam rekao da dolazim da analiziram situaciju koja je strašna, koja i dalje ima produbljavaње krize, rat sve više se rasplamsava, nema šanse da dođe do sporazuma. Rat u Bosni i Hercegovini je pred nama. Na to je gospodin Milošević pitao: "Kakav rat", to je bila njegova uobičajena uzrečica, bez obzira što sam ja znao, jer sam preslušao taj razgovor negde srijedinom te iste godine koji je vodio gospodin Milošević sa Karadžićem, iz koga je bilo evidentno da se naoružavaju i pripremaju. On je rekao: "Ma kakav rat, nema nikakvog rata niti će ga biti". Uglavnom, taj razgovor je za mene bio nekakav tajm aut s jedne strane, s druge strane da ostavim jedno uvjerenje da ja dalje ću da, nastaviti da se borim i da radim u Saveznom izvršnom vijeću, bez obzira što sam donio odluku da odlazim, i s treće strane, da pokušam da dobijem jedan utisak o budućim planovima gospodina Miloševića, mada on nikad nije to jasno govorio, nego da ih ja zaključim iz onoga što mi razgovaramo. Razgovor je išao otprilike u tom smjeru i nije imao nikakvih drugih karakteristika.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li ste vi optuženom izneli kakve navode iz onoga šta je on učinio i da li je to imalo nekog učinka na vaše političke odluke?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ne, ne, na takav način nismo vodili razgovor.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U svim vašim razgovorima sa optuženim, i sada ću da završim sa ovom temom, da li ste vi mogli da steknete utisak je li on srpski nacionalista ili nije, prema vašem sudu?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ne, ne. Slobodan Milošević je koristio sve ono što je moglo da mu osigura moć, vlast, upravu nad ljudima, i ako je to bio nacionalizam, onda je koristio nacionalizam. On u principu nije bio nacionalist, on je jednostavno čovjek koji je spreman sve koristiti da bi dobio vlast i da bi je osigurao.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vratimo se na prethodne delove izjave koje sam samo kratko prešao. Sve ovo nalazi se još u drugim materijalima. Možemo da se vratimo na paragraf 23 izjave. Gospodine Markoviću, ja ću da rezimiram velike delove ove teme, pa ću da vas zamolim ako možete da odgovorite sa da ili ne i to da učinite kako bi uštedeli vreme. Paragraf 23. vojni budžet je bio deo opšteg budžeta, njega je predlagao ministar odbrane, o tome obavestavano Predsedništvo i onda bi Savezna skupština o tome donela konačne odluke. Pripreme za budžet 1991. godine je rađen krajem 1990. godine, a vlada i vi ste tada još uvek imali kontrolu nad tim priprema, je l' tako?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Paragraf 24, govori se ovlašćenjima za primarnu emisiju, za donošenje odluke o tome. Vi ste već rekli da Milošević nije imao uticaja na odluke koje je Savet guvernera donosio 1989. i 1990. godine, mada se to promenilo u drugoj polovini 1991. godine. Zašto, koji su bili razlozi za to?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: U prvom redu, promena iz izvora prihoda koji su dolazili za izdržavanje budžeta federacije, pa time i armije, jer se nisu uplaćivali ni porezi ni doprinosi ni carina ni dažbine i tako dalje, i s druge strane, što u tim godinama prije je zakonski bilo onemogućeno da Narodna banka emituje novac ukoliko nema za to određenu podlogu, ali nakon toga, a i sastav Saveta guvernera koji je odobravao eventualnu emisiju je bio tako sastavljen da je svaki guverner svake republike i autonomne pokrajine bio član Saveta guvernera. Već u tom vremenu, od polovine godine nije bilo ni guvernera Narodne banke Slovenije, ni Narodne banke Hrvatske. Prema tome, to je već, rekao bih, bilo oslabljeno, Savet guvernera koji je mogao, jer je imao potpunu dominaciju Milošević, mogao je donositi odluke koje je on htio.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Hvala. Sudije bi mogle da primete da na kraju paragrafa 24, na devetoj strani predzadnji red treba da se ispravi, umesto "republike napustile Savet", treba da stoji "jer su guverneri narodnih banaka Republike Hrvatske i Republike Slovenije napustile Savet". Ne moramo da prodemo kroz sve dokazne predmete koji su već uvedeni i to putem svedoka Mortena Torkildsen (Morten Torkildsen), ali zanima me Jovićeva knjiga. Referenca o kojoj je ovde reč nalazi se pod tabulatorom broj 7 našeg glavnog dokaznog predmeta. Možemo da pređemo na razno. Opet kratko, molim

vas. SDK-a, Služba državnog knjigovodstva, da li je to bio jedini raspoloživi instrument za ostvarivanje finansijskih transakcija u saveznoj republici?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Opći tokovi novca su bili ti koji su išli kroz Službu društvenog knjigovodstva. Nije postojao drugi način komuniciranja. Mi smo zapravo se spremili da idemo u reformu u kojoj je to trebalo da pređe na banke, ali to nije sprovedeno.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Preko SDK je bilo moguće prebacivati novac u regije van Srbije?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Da, bilo je moguće.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U vreme kada su one donekle nezavisno funkcionisale, dakle bile su u stanju da podižu porez ili tako nešto?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Da, one su mogle donositi to, međutim one nisu imale ni adekvatnu organizaciju koja je bila sposobna da to napravi, nisu imali neke velike promete. Prema tome, bilo je dosta logično za očekivati da dio finansiranja takvih samostalnih otoka u okviru jedne celine se finansiraju negde sa strane i jedini način je bio da idu preko tokova Službe društvenog knjigovodstva.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Paragraf 26, šta su vama pokazala vaša iskustva u vezi sa Vladom Srbije i Predsedništvom kad je reč o kontroli optuženog nad Vladom i njenim pojedinim članovima?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Mislim, to je bilo vrlo jasno. Milošević je bio potpuni vladar Srbije i tu apsolutno niko nije mogao ni sanjati, a kamoli da radi drukčije. Moralo se sve raditi kako je on odobravao, kako je on govorio ili pod njegovim uputama i pod njegovom kontrolom. Tako faktički, ne samo vlada nego i parlament, sve dok nije došlo do višestranačkih izbora u kojima nije baš imao potpunu kontrolu, ali je ipak imao većinu.

SUDIJA MEJ: Možda biste mogli da nam to malo razjasnite, nama koji nismo bili tamo u to vreme, gospodine Markoviću. Dajte nam, molim vas, neki primer načina kako se pokazivala ta kontrola i na osnovu čega ste vi došli do zaključka da je u to vreme gospodin Milošević bio vladar i imao apsolutnu kontrolu u Srbiji.

SVEDOK MARKOVIĆ: Pa to, lakše bi bilo naći nekakav dokaz da to nije nego da je. Jer cijeli život i njene komunikacije u Srbiji je bio tako koncipiran

da se zapravo potpuno, sve institucije Srbije su se ponašale onako kako je to Milošević diktirao. On nije imao zakonsku, pravnu osnovu za to, ali to je bilo faktički u životu tako. Uostalom on je dokazao, onaj ko se s njime ne slaže, on sprovede događanje naroda, skupi stotinu hiljada ljudi i provede politički linč i smjeni ga. To se događalo ne jedan put. To je evidentno mislim, mogu se pogledati snimke napravljene sa kamerama.

SUDIJA MEJ: Jeste li vi imali nekih ličnih iskustava o tome kako se ta apsolutna kontrola pokazivala?

SVEDOK MARKOVIĆ: Jesam jer ja sam držao ovaj, komunikacije sa vladom Srbije kao i sa vladama svih drugih republika, to je bio moj zadatak. Sve što je Milošević govorio negdje to su provodili njegovi predsjednici vlade i njegovi ministri. Ja nigdje nisam sreo da bi neko od njih govorio nešto drugo. Niko se nije trudio razmišljati drukčije. Te komunikacije su bile vrlo intenzivne. Ja sam uvijek tačno znao šta će zastupati njegovi prijedstavnici na tim sjednicama. To se nije moglo apsolutno ni za dlaku mijenjati od onog što je Milošević rekao, čak kad bi dobili kontra argumente, oni su kao papagaji ponavljali uvijek jedno te isto. Pri tome, neki mu nisu bili baš ni puno inteligentni.

SUDIJA MEJ: Gospodine Najs, ukoliko bi želeli da sledite ovu nit, trebalo bi da imate neke konkretne primere, ali to je na vama da odlučite.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li ste vi nekada videli da je neko izneo nekakav argument koji je bio u suprotnosti sa onim šta je optuženi mislio i da je taj neko onda uspeo u tom svom naumu, naime da ponudi neke argumente protiv optuženog?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Mislite neko iz Srbije?

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da.

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Taj se ne bi zadržao 24 sata na svom poslu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Mislim da bi Sudu bilo od pomoći ako biste mogli da se prisetite sada, ili u nekom drugom trenutku vašeg svedočenja, konkretnih primera ljudi koji su bili na visokom položaju, relativno visokom položaju i da su bili pod kontrolom optuženog na način kako ste vi opisali.

Mi možemo na to i kasnije da se vratimo, ali ako možete da se setite kakvih konkretnih primera ili kasnije tokom iskaza, molim vas da nam skrenete pažnju na to tako da možemo to direktno od vas da čujemo. Dobro, sad se pomerimo od ...

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Da, predsednici vlada Srbije su se tako ponašali. Recimo u svim komunikacijama sa mnom, Radmilović i drugi predsednici vlada, ja ih mogu imenovati, Božović ...

TUŽILAC NAJS – PITANJE: A šta je bilo sa onima koji su izrazili stavove koji su bili u suprotnosti s vašim reformama, ekonomskim reformama i demokratizaciji? Da li su ljudi izražavali svoja mišljenja u vezi s tim ili su oni postupali po nekim instrukcijama?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: A bilo je i jednoga i drugoga, naravno. Dovoljno je da postoji jedan opšti negativni stav pa onda dalje svak ima pravo da to oplođuje svojim razmišljanjima.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Jedna druga tema vezana za optuženog i način kako je on radio. Kada su ljudi kasnije doživljavali gubitke kada su ostajali bez svojih najmilijih, kada su doživljavali razne posledice, da li je on izražavao saosećanje zbog toga što su ti ljudi izgubili nekoga?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Na koji način mislite?

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Pa ponekad lideri odlaze da vide ranjene u bolnici, da izraze svoje saosećanje, da li ste vi ikad čuli nešto tako?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ne.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vratićemo se na ovo konkretno pitanje nešto kasnije. Paragraf 27 je izjava koja je proizašla iz pripremnog razgovora sa svedokom, a ne iz ranije izjave. Reč je o Briunskoj deklaraciji iz jula 1991. godine. Da li je to bilo na vašu inicijativu ili na nečiju tuđu inicijativu?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Briunska deklaracija je proizašla iz rasprava koje su se vodile na Briunima gde su bili predstavnici republika i pokrajina, međutim u pripremi tog sastanka ja sam inaugurirao na sjednici naše vlade da naša vlada pripremi prijedlog o takozvanom tromjesečnom moratorijumu. Prvo sam razmišljao šest mjeseci, jer su naši problemi tako bili duboki da smo morali imati po mom mišljenju šest mjeseci da možemo sanirati stanje, da ga dovedemo do takvog nivoa da se mogu pravno, logično, bez krvi obaviti sve odluke koje budu zaključene. Ako će se zemlja

razilaziti, da se može razilaziti bez proljevanja krvi. Međutim smo zaključili da nam niko neće to prihvatit', pa smo predložili moratorij tri mjeseca. Taj moratorij je dobio mjesto u Briunskoj deklaraciji i mi smo, kao savezna vlada preuzeli na sebe da pripremimo sve elemente koji će omogućiti da se u tom tromjesečnom moratorijumu formira jedno stanje u kojem će funkcionirati naše društvo barem na nekom minimumu koji će omogućiti da se nakon toga donesu odluke nakon kojih neće uslijediti dalji rat ili sukobljavanje. Ja moram reći da smo mi čekali preko mjesec dana da se sazove sjednica Predsjedništva, da se provede rasprava nakon našeg predloga. A kad je taj predlog dan, onda su izbile ponovo iste tendencije. Jedna strana je smatrala taj prijedlog je nedovoljan, da treba još više učvrstiti funkcije federacije, zajedničke države, to je bila grupa kojoj je bio Milošević na čelu, i druga da treba još više sve olabaviti, kojoj je bio na čelu Kučan. Uglavnom, i taj tromjesečni moratorij koji je trebalo pomoć da se stvari stave u kakvu takvu minimalnu funkciju, da ne dođe do potpune erozije, da ne dođe do potpunog raspada svega, da ne dođe do anarhije, da posle svega ne dođe do bunta i borbe svih sa svima, taj uglavnom ipak nije uspio da obavi tu svoju funkciju. Rat se nakon toga nastavio, kao što znate sa Hrvatskom, pa se prenio na Bosnu i Hercegovinu i tako dalje.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da. U redu. Vi ste takođe rekli kako ste savetovali Vensa (Cyrus Vance) posle Brionske deklaracije kako bi se zaustavilo krvoproliće i koliko je vojnika potrebno da se zaustavi krvoproliće, nećemo prolaziti kroz to detaljnije. Pretresno veće zna da je Brionska deklaracija uvedena kao dokazni predmet 330, tabulator 35 i neću vas detaljnije više o tome pitati, niti da pogledate deklaraciju u ovom trenutku. U paragrafu 29, prvobitno sa pripremnog razgovora sa svedokom, mislim da u toj prvoj polovini 1992. godine, reč je o jednom detalju, vi ste predložili 13 novih zakona. Vi ste i dalje obavljali posao vlade, međutim samo tri i to, vi ste rekli da su to bila manje značajna zakona su usvojena, a optuženi i njegovi predstavnici su blokirali usvajanje ostalih zakona, je l' tako?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: U okviru moratorijuma tromesečnog da bi se mogle ostvariti osnovne zamisli prijedloga Saveznog izvršnog vijeća kako da funkcioniра država, u tom vremenskom periodu su predloženi i ti zakoni. Od tih zakona samo su tri najsporedičnija usvojena, svi ostali nisu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: A sada da se pozabavimo jednim drugim događajem. U oktobru 1991. godine mislim da ste vi iz privatnih razloga, po-

rodičnih razloga otišli u Zagreb, Tuđman vas je pozvao na jedan sastanak. Onda vas je zamolio da razgovarate sa Mesićem i vas trojica ste se našli u predsjedničkoj palati kada je ona granatirana.

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Da. Ja sam ...

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Nemojte da ponovite ono šta sam ja rekao, jer želim da vam postavim jedno pitanje. Granatiranje, odnosno bomba je bila iz jednog aviona koji je letio jako visoko i to je kasnije otkriveno. Da li se to desilo u trenutku kada ste vas trojica ručali?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ne, ja sam imao razgovore otprilike četiri i pol sata u takozvanim Banskim dvorima u Zagrebu koji je imao svoj kabinet Franjo Tuđman, a imao je u jednom dijelu, sasvim sporadičnijem i Mesić je imao neku svoju kancelariju. Ja sam bio u komunikaciji i s jednim i s drugim i organizirao je Tuđman zajednički ručak. I posle ručka smo Mesić, Tuđman i ja došli u njegovu kancelariju, Tuđmanovu kancelariju i počeli smo razgovarati kako omogućiti da se iskoristi elemente Brionske deklaracije i moratorij da se stvari riješe na što je moguće miroljubiviji način. Kad smo nas trojica počeli razgovarati, a mislim da nismo progovorili svega par rečenica, kad smo u stvari razgovarali oko toga da se Mesić vrati u Beograd, jer on dugo nije bio u Beogradu, da se i ministri iz Hrvatske vrata u Beograd, čak je u jednom trenutku Tuđman zvao Kučana da se s njim razgovara i kad su počeli ovi dvojica razgovarati, onda je eksplodiralo nekoliko raketa koje su ispaljene iz, po svemu izgleda, dva ili tri aviona koji su letili na visini 14 do 15 kilometara i od kojih je jedan pao sasvim blizu trpezarije u kojoj smo mi ručali još prije nekoliko minuta.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da ste vas trojica ostali dovoljno dugo da bi informacija mogla da se pošalje do neke druge države, odnosno da li ste vi bili dovoljno dugo zajedno da bi ta informacija mogla da se pošalje iz Hrvatske do neke druge države i da se aktiviraju avioni koji bi onda bili poslani u Zagreb?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Je, točno. Naime, interesantno je da je Tuđman imao svoju kancelariju, ovaj kabinet tamo već mjesecima, da je i Mesić imao svoj kabinet i da nisu bili bombardirani. Bombardiranje je izvršeno upravo kad sam ja tamo bio. Ja sam bio otprilike jedno četiri i pol sata dovoljno vremena da se iz Zagreba pošalje informacija u Beograd da se avioni pošalju. To su bili najbrži avioni, pretpostavka je da su to bili "MIG-ovi 29" (MIG-29) koji mogu na tako velikoj visini ići. General Tus koji je bio prije

komandant avijacije mi je rekao da postoje samo tri pilota koji mogu sa tako ogromne visine tako točno gađati kao što su oni gađali. Uostalom, da smo ostali u trpezariji, ja danas ne bih ovdje svedočio. Vrlo vjerovatno.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Paragraf 53. Pri kraju 1991. godine da bismo imali predstavu o vašem životu i položaju u kojem ste se nalazili, da li ste dobili pretnje i iz Srbije i iz Hrvatske? Sa srpske tačke stanovišta vi ste smatrani ustašom, a sa hrvatske prosrpskim orijentisanim. Odgovorite nam samo sa da ili ne.

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Da. Ja sam sataniziran i s jedne i druge strane.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Par reči o Kosovu, paragraf 34 iz pripremnog razgovora sa svedokom. Vaš odnos sa ljudima na Kosovu bio je dobar za vreme dok ste vi bili premijer.

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Jeste, ja sam se zalagao da Kosovo dobije autonomiju kakvo je imalo i u Titovo vrijeme. Zbog toga sam bio napadan i od Jovića, Miloševića. Posebno sam imao dobre odnose sa predsjednikom Izvršnog veća Kosova Jusufom Zejnullahuom (Jusuf Zejnullahu) kome se prijetilo da će ga se hapsiti, likvidirati koji je morao pobjeći u inozemstvo.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li znate kako mu je prečeno i ko mu je pretilo?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Pa, to se ne radi tako da se popne neko u javnost pa prijeti, zna se kako se to radi. To se radi tako da se oko čovjeka stvara mreža pretnji koja mu uopće ne dozvoljava da normalno funkcionira.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da bismo imali predstavu o Kosovu u toj ranoj fazi, da li je za vas bilo bezbedno da odlazite na Kosovo u to vrijeme, dakle 1991.godine?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ja sam išao na Kosovo i 1989 i 1990. godine, više puta. U toj fazi 1991. godine nisam više išao.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Zašto?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Pa, bilo je prerično da idem.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U kom stepenu je bila prisutna policija na Kosovu u to vreme?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Bilo je mnoštvo policajaca u prvom redu iz Srbije, a zatim iz cijele Jugoslavije, jer je bio donesen jedan zaključak Predsjedništva sa kojim se ja nisam slagao da se policajci šalju i da se šalje jedna jedinica iz federalnih rezervi da tako kažem policijskih koje tamo treba da održavaju red.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Paragraf 37 i sledeći paragrafi se bave vojnim delovanjima do kraja 1991. godine. Možete li da nam samo potvrdite da su događaji u Sloveniji ti za koje ste prvi put saznali telefonom 26. juna kada vam je rano ujutro, u 4.00 telefonirao Kučan i pitali ste ga zašto zove vas, a ne Predsedništvo jer JNA nije pod vašom jurisdikcijom, međutim on je rekao da ne može da stupi u kontakt sa Predsedništvom i vi ste potom nazvali Kadrijevića u Generalštab JNA, a on je potvrdio da je u Sloveniji vojska izišla iz kasarni, je li tako?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Tačno.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Zatim ste održali sastanak vlade na kome je bio prisutan i Kadrijević, objasnili ste da se suprotstavljate vojnoj intervenciji iako ne možete da je sprečite, on je odgovorio da zbog toga vi niste bili obavješteni i rekao je da se nikada više neće vratiti u kabinet vlade.

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Da, ja sam naime intervenirao zašto je u moje ime, moje ime tu iskorišteno mada samnom niko nije razgovarao nikome nisam dao saglasnost da se to napravi. Na to je Kadrijević rekao: "Pošto smo znali da se ti nećeš saglasiti, nismo te ni pitali".

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U stvari, kako ste vi shvatili Ustav, vojska nije mogla da deluje i donosi odluke da Predsedništvo ne donese političku odluku i tu je trebala odluka većine?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Tačno. Tu odluku Predsjedništvo nikad nije donijelo niti je Predsjedništvo iko o tome pitao izričito. Imao sam oko toga veliki razgovor sa Jovićem, on je tvrdio da je dužnost armije bila da to napravi, međutim upotreba armije je jedino, isključivo bila u nadležnosti Predsjedništva. Zašto se insistiralo na tome da Predsjedništvo dozvoli proglašenje vanrednog stanja u kojem bi vojska dobila pravo da intervenira. Pa, nije moglo dobiti saglasnost, jer se Predsjedništvo podijelilo. Miloševićeva grupa je bila za, a drugi su bili protiv. Bili su četiri prema četiri i zato se nije mogla upotrebit' vojska. U ovom slučaju to je napravljeno bez saglasnosti

Predsedništva. Naravno da se to išlo da se iskoristi protiv Saveznog izvršnog vijeća kao da je Savezno izvršno vijeće uopće moglo dati takvo odobrenje.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Čuli smo nešto malo o upotrebi vazduhoplovstva nad Ljubljanom nekoliko dana posle toga, to je u paragrafu 39, a 25 prvobitne izjave. Da li ste vi pozvali Kadijevića u svoj kabinet i rekli mu da ako bude bombardovao Ljubljanu, bombardovaće i vas jer vi idete tamo da zaustavite to šta ste vi nazvali besmislenim ratom i vaš vlastiti ministar unutrašnjih poslova, odnosno ministar unutrašnjih poslova Hrvatske vama je savetovao da ne idete jer rizikujete da budete likvidirani, zatim vas je dalje savetovao i Stjepan Mesić da ne idete, ali uprkos svemu tome da li ste vi otišli u Ljubljanu?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I razgovarali s Kučanom i kako ih je on nazvao s nekim njegovim "Mladoturcima"?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ne, nije ih on tako nazvao, ja sam ih tako nazvao.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U redu, moja greška.

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ja sam saznao da armija se sprema da svu svoju avijaciju baci na Ljubljanu što bi sigurno Ljubljanu uništilo, to su saznali ljudi u Ljubljani, oni su rukovodstvo Ljubljane je sve bilo u bunkerima i ja sam tada odlučio da putujem za Ljubljanu i rekao sam Kadijeviću da ako bombardira Ljubljanu da će bombardirati i mene. I tada je jedna ekipa zajedno samnom u noći, to je ravno kriminalističkim romanima kako smo mi putovali od Beograda do Zagreba iz Zagreba dalje automobilima do Ljubljane i kako smo u Ljubljani dočekani sa mašinkama na gotovs i dobro, svejedno, ipak smo uspjeli da zaustavimo dalje proširenje rata.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Povlačenje JNA iz Slovenije je u paragrafu 41, a u prvobitnoj izjavi u paragraf 26. Dakle, povlačenje JNA iz Slovenije koje je moglo učiniti samo Predsedništvo je nešto o čemu vi niste mogli da glasate i mislim da ste rekli da je to bilo pod uticajem optuženog.

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Kakav stav su imali Mesić i Tupurkovski?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Pa, Mesić i Tupurkovski su bili protiv toga i mi smo se nakon Teritorijalne odbrane sjednice našli u mom kabinetu da izanaliziramo šta su konsekvence takove odluke, naročito što je bilo jasno da vojska iz Slovenije treba da ide u Bosnu i Hercegovinu, znači da se vrši ogromna koncentracija vojske u Bosni i Hercegovini za koju smo već tada znali da se zapravo sprijema dio budućeg rata na tom području. Mesić se istina bojao da će dio vojske ostati u Hrvatskoj, to se nije dogodilo.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Paragraf 42 i 43, a u prvobitnoj izjavi 27. Recite nam par reči o odnosu optuženog sa Jovićem, ali imajte na umu vreme koje je ograničeno. Dakle, kakav je bio odnos između njih dvojice?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Oni su radili kao tandem.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Primer za to su demonstracije opozicije 9. marta 1991. godine. Da li je tada Milošević rizikovao da izgubi vlast i šta je Jović uradio?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Mislim ima puno dokaza kako su njih dvojica radili kao tandem, a to o čemu vi sada govorite su događaji koji su slijedili u martu 1991. godine kada su građani Beograda izašli na ulice i demonstrirali protiv Miloševića, onda je zapravo vojska izašla na ulicu sa tenkovima, ja čak nisam bio u Beogradu, bio sam u Zagrebu preko vikenda, ja pojme o tome nisam imao, a Jović je na sednici koju smo održali posle toga u Beogradu tvrdio da je on telefonom dobio saglasnost ostalih članova Predsjedništva. Što se mene tiče, ja sam tada održao poznati govor u Predsjedništvu "tenkove natrag u kasarne". I to moje izlaganje tim naslovom je izašlo u štampi zbog čega sam bio strašno napadnut u Predsjedništvu Jugoslavije. Jović je tada dao ostavku, jer tada su bili ti pokušaji da se izvrši zapravo da se da mogućnost da se proglasi vanredno stanje i kad to nakon nekoliko puta nije uspjelo, onda je Jović dao ostavku, onda je Milošević održao jedan taj dramatičan govor preko televizije u kojem je rekao između ostaloga da ne priznaje federalne jedinice zbog toga, onda pošto je nastalo stanje u kojem ne postoji Predsjedništvo, Jović kao predsjednik je dao ostavku, povukli su se, dali su ostavku i oni članovi Predsjedništva koji su bili pod Miloševićevom kontrolom, onda da ne bi došlo do bezvlašća i da se ne bi vojska mogla upotrebiti protiv svih drugih, onda smo se dogovorili, Tupurkovski koji je bio predsednik Predsjedništva Jugoslavije i ja u mom kabinetu, da se sazove preostali dio Predsjedništva i tu su došli Drnovšek, Bogičević, Mesić, i ovaj, naravno Tupurkovski i došao sam ja i mi smo obznanili da ne postoji bez-

vlašće nego da postoji institucija koja još uvijek funkcionira i nakon toga se Jović vratio. Vratili su se drugi članovi Predsjedništva koji su se bili povukli.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Sada ćemo preći na jednu drugu temu, reč je o paravojsci, ukratko, paragraf 46 koji proizilazi iz pripremnog razgovora, a ne iz vaše prethodne izjave. Da li ste vi u vreme kada ste bili ovde pre par nedelja zamoljeni da pogledate izjavu optuženog koja je prenesena u novinama. Taj članak može da se nađe, odnosno govor u tabulatoru 11, dokaznog predmeta 570, naslov je: "Ja sam naredio mobilizaciju".

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Molim da pogledate verziju na engleskom, odnosno Pretresno veće može da pogleda verziju na engleskom i može da pogleda na trećoj strani, drugi paragraf koji počinje rečima "smatram da u Republici Srbiji, uprkos okolnostima nastalim u Jugoslaviji na treba da se uvođe vanredne mere. Sve institucije sistema i celokupan život u republici treba da se normalno odvija. Građani Srbije mogu da budu uvereni da Republika Srbija može da obezbedi zaštitu interesa Republike, svih njenih građana i srpskog naroda". Dakle, to je taj pasus, a na prethodnoj stranici pasus na koji sam možda trebao prvo da vam skrenem pažnju. Pri dnu strane, poslednji potpun paragraf: "U postojećim pokušajima izazivanja nereda u Sandžaku i na Kosovu i Metohiji naredio sam mobilizaciju rezervnog sastava snaga bezbednosti Ministarstva unutrašnjih poslova Srbije i hitno formiranje dodatnih snaga milicije Republike Srbije". Pošto ste pročitali taj članak iz koga sam pročitao ovih par pasusa, kakve ste komentare dali o akcijama, delovanju optuženog u to vreme i njegovoj sposobnosti da kontroliše oružane snage.

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ja sam, ukoliko se dobro sjećam, ja sam tada napisao otvoreno pismo Slobodanu Miloševiću u kojem sam zahitijevao da on povuče tu odluku i u kojoj sam naveo sve opasnosti koje iz jedne takve odluke proizlaze. Kol'ko se sjećam, nemam tekst toga pisma, završio sam ga otprilike time da nažalost se nalazimo u vremenu u kojem se neuporedivo lake, bezbolnije i sa manje opasnosti može zalagati za rat nego se zalagat za mir.

SUDIJA MEJ: Gospodine Najs, 16. mart, je li to datum? Koje godine?

TUŽILAC NAJS – PITANJE: 1991. godine. Za članak, mislim da pismo je usledilo nešto kasnije, zahvalan sam Pretresnom veću na ovom pojašnjenju.

Paragraf 47. Da li ste vi bili u poziciji da uradite bilo šta sa paravojskom u meri u kojoj ste bili svesni njihovog postojanja ili je to bilo izvan vaših kompetencija?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Toje bilo potpuno izvan kompetencija Saveznog izvršnog vijeća, jer sve šta je bilo vezano na vojsku, pa i paravojne jedinice išlo je direktno pod Predsjedništvo Jugoslavije.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Hvala lepo. Trebao sam da vas pitam takođe kakav je bio odnos između optuženog i Kadijevića, da li su se oni dobro slagali ili nisu. Paragraf 48 i mislim takođe i paragraf 44.

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: To nije bilo uvijek jednoznačno. Prvo, još i prije mog dolaska na tu poziciju u Beograd, Milošević i Kadijević su imali dobru komunikaciju i zajedno su išli na godišnje odmore kod Dubrovnika, uostalom ja moram priznati da sam dosta kasnije saznao da je Kadijević predlagao tadašnjem predsjedniku Predsjedništva Jugoslavije Dizdareviću, Miloševića kao mandataru za sastav nove vlade. U vremenu kad sam ja sastavio vladu i u prvo vrijeme komunikacija sa Kadijevićem je bila relativno dobra i Kadijević se trudio da da dokaze da on prati reformski program, posebno onaj dio programa koji se odnosio na stabilizaciju. Međutim, kako smo mi išli dalje pošto se program nikako nije završavao sa stabilizacijom nego sa političkim promjenama, sa promjenom vlasništva, sa privatizacijom i tako dalje, tu su počela razilaženja među nama, a onda, sa druge strane je došlo do problema u okviru Jugoslavije, odnosima republika i taj odnos između Kadijevića i mene sve se više hladio dok se konačno nije definitivno razbio, a kako se hladio između mene i Kadijevića, tako se pojačavao između Miloševića i Kadijevića. Na koncu su oni izvanredno dobro saradivali. Istina, i cijelo vrijeme njihova suradnja je postojala. Samo je pitanje da u nekim periodima komunikacija između Kadijevića i mene bi nadvladala onu komunikaciju između Miloševića i Kadijevića. Tako, to se vidi iz više tih komunikacija naših kada se nešto dogovaralo sa Kadijevićem, on bi poslije nekog vremena promijenio mišljenje. To bi uvijek uslijedilo kad smo on i ja imali dugačke razgovore. Mi smo često puta razgovarali i po nekoliko sati u kojima smo izmjenjivali mišljenja, vršili analize, uporedbe i tako dalje i kad bi ga ja uspio uvjeriti da se ne sme ići na drastične mjere, da se ne sme ići na poduzimanje onoga što bi samo produbilo odnose, a ne i poboljšalo u okviru Jugoslavije.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U redu, samo da završimo s ovim pasusom. Paragraf 49. Isto kao što ste primili ponudu optuženog odnosno ponuda da optuženi reformišu strukturu u jesen 1990. godine, početkom 1991. godine da li je Kadijević pred vas izneo mogućnost u to vreme da vi budete na čelu Vlada, da šef Vlade bude i šef države?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Pa, za razliku od ovog Miloševićevog prijedloga ranije koji nisam uopće ozbiljno shvatio, jer on nije pretpostavljao nikakve mogućnosti ni osnova nije imao da bi se mogao provesti. Nakon prvih sjednica koje su se održavale oko toga da se proglašava vanredno stanje u Jugoslaviji i da određene kompetencije armiji da dijeluje i kad to nije uspjelo, onda u jednom periodu, mislim da je to bio negde početkom prvog mjeseca 1991. godine, Kadijević je došao k meni sa predlogom da su oni, zapravo taj nečim što su oni razradili kako je rekao u Generalštabu. Oni su razradili da bi proveli akciju pošto su u to vrijeme jedinice Jugoslavenske narodne armije bile po cijeloj Jugoslaviji razradili su program ili projekt po kojem bi se pohapsilo rukovodstvo Hrvatske na čelu s Tuđmanom i rukovodstvo Slovenije na čelu s Kučanom. Naravno, ako bi se opirali, onda bi se znalo šta bi se dogodilo. Pošto nije mogao dobiti Kadijević saglasnost u Predsjedništvu, on je pokušao ići drugim putem. Da li bi se ja usaglasio da oni to naprave, a pošto će oni to napraviti mimo i bez Predsjedništva i tada, zapravo, će smijeniti Predsjedništvo da bi ja, da bi oni to podržali, da ja pored toga što sam predsjednik vlade, najstariji funkcioner na nivou federacije, da preuzmem i predsjedništvo države. On je izvukao neke papire na kojima je počeo to pokazivati, ja sam mu rekao, zamolio sam ga da to ne pokazuje i pitao sam ga: "Dobro, slušaj, ti ovim izgleda misliš riješiti jugoslavensku krizu". On kaže: "Da". "Dobro, a ti si tu sada imenovao Kučana, imenovao si Tuđmana. A gdje ti je Milošević?" On je na to rekao, skočio je i rekao: "Milošević je jedini ko se bori za Jugoslaviju, uostalom ko bi stajao uopće iza ovoga svega kad ne bi bilo njega". Ja, naravno da to nisam ...

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Gospodine Markoviću, samo trenutak. Moramo da imamo na umu vreme. Ako možete da završite tu temu.

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Naravno da ja to nisam prihvatio, to je jasno.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Hvala. Negde u martu, Kadijević je otputovao u Sovjetski Savez, a da vas o tome nije izvestio, paragraf 50. Razdor među vama se nastavio i pogoršao u junu. Tržili ste Kadijevićevu ostavku na sedni-

ci vlade, ali je samo skupština mogla da razreši Kadijevića dužnosti, ona se tada nije sastajala, međutim Kadijević je i dalje imao podršku Predsedništva. Osim toga, Kadijević je prestao da dolazi na sednice vlade na koje je slao svog zamenika admirala Staneta Broveta ili nekog od svojih pomoćnika. Mi vidimo ovo u dokumentu pod tabulatorom 12, neću ovo detaljno da obradim, može sve da se vidi iz dokumenta, reč je o jednom članku od 23. septembra, ukoliko su potrebna neka pitanja vi ćete moći na to da odgovorite, vi ste to pregledali.

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li je tačno? Govorite o jednom protestnom pismu. Naime, vi ste napisali jedno pismo 30. septembra 1991. godine, reč je o delimičnoj mobilizaciji, to je preneto u novinama. Vi ste mislili da mi imamo primerak tog pisma, možda ga negde i imamo, ali u svakom slučaju reč je o jednom protestu koji je objavljen u novinama. Protestu protiv optuženog naravno, je l' tako?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Da, ja sam pisao otvoreno pismo Miloševiću da to ne radi.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Mobilizacija u to vreme je bila protivpravna. Pre nego što pređem na nekoliko poslednjih pitanja koja će da se odnose na presretnute razgovore, vratićemo se na jedno pitanje koje vam je postavio predsedavajući, sudija Mej. Naime, konkretne primere toga da je optuženi imao potpunu kontrolu nad nekim pojedincima. Da li ste se možda uspeli da se setite nekih konkretnih primera kako je on vršio tu potpunu kontrolu koju je imao?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Pa, faktički on je određivao, formalno je Skupština birala, on je odrijeđivao predsednike vlada. Ja sam prije spomenuo dva imena koji sui zapravo radili tačno isto ono što je on tražio. Nije tu bilo nikakve razlike. Ni u nijansama nije bilo razlike.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U redu, i na kraju, jeste li vi imali prilike da pogledate jedan broj traka sa presretnutim razgovorima kada ste poslednji put bili ovde u Hagu pre nekoliko nedelja i jeste li potpisali jedan dokument koji je potvrdio da ste vi preslušali te trake presretnutih razgovora, da ste identifikovali glasove govornika i sagovornika na tim trakam i jesmo li na osnovu toga napravili jednu tabelu. Možda bi svedoku mogao da se pokaže dokument.

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Preslušao jesam, prepoznao glasove osim jednoga sve i ovo sam sve i potpisao.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Jedan, u jednom presretnutom razgovoru se vi spominjete, ako bi Pretresno veće bilo dobro da da broj ovom dokaznom predmetu kako bi ga mogli da ga imamo u spisu. Naime, to su transkripti presretnutih razgovora. Svedok se pominje samo jednom i to u dokumentu pod tabulatorom 3, ove grupe dokumenata.

SUDIJA MEJ: Samo trenutak. Vi sada uvodite u dokaz jedan broj traka, jedan broj traka presretnutih razgovora kao i potvrdu tih razgovora.

TUŽILAC NAJS: Pa na vama će biti da odlučite. Oni svi trebaju da budu predloženi kako bi mogli da videte izvor, odnosno poreklo tih transkripata. Važan dokazni materijal je identifikacija glasova, naravno. A to može da se učini samo tako ako se usvoji čitav ovaj dokazni predmet zajedno sa transkriptima ili možda alternativno samo potvrda i tabela.

SUDIJA MEJ: Potvrda naravno može da bude uvedena, ali ako se ja ne varam, vi ste ovo već uvodili to je već označeno u svrhu identifikacije.

TUŽILAC NAJS: Ne, ne, ne. To je novo.

SUDIJA KVON: Postoji dokazni predmet, odnosno broj dokaznog predmeta 35.28.

SUDIJA MEJ: Ja ću da vas zamolim da to sredite u međuvremnu, jer ćemo posle da imamo teškoća da se snađemo.

TUŽILAC NAJS: To upravo sada radimo, naime sve to sada skupljamo na jedno mesto i pokušavamo na jedan način sve to da obradimo, na jednobrazni način sve to da obradimo.

SUDIJA MEJ: Ja mislim da je najjednostavnije da napravimo sledeće. Naime, samo potvrda da će da dobije broj dokaznog predmeta, priloženi transkripti će da budu označeni u svrhu identifikacije, a kada se vratimo posle pauze možda biste mogli da nam kažete šta smo od ovoga već uveli u spis, pa da to uđe u zapisnik. Molim sada broj dokaznog predmeta.

sekretar: Potvrda će da dobije broj 571.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dakle, tabulator 3, razgovor 4. septembra 1991. godine između Karadžića i optuženog. Pri dnu strane optuženi spominje Aliju koji se ne ponaša kako treba, navodno i ne želi da dođe na razgovor, zatim Karadžić kaže: "On očekuje Berlinski kongres (Berlin Congress). Ja sam njemu otvoreno rekao da Berlinski kongres više nije moguć". On kaže zatim u tekstu: "Dobro, ja ću posle Haga verovatno da budem pametniji, ali ono šta je on, šta je njegova, njegovo mišljenje da će Evropa da prisili Hrvatsku i Sloveniju da ostanu u Jugoslaviji, on smatra da ima neke informacije i da je takav pritisak već u toku i da će prvo oni da pritiskaju da ostanu u federaciji, ako ne, onda će da pokušaju da ostanu da čuvaju Jugoslaviju, kakvu takvu u nekim, u ovim granicama, ali u nekim labavim vezama. To je dakle na liniji razmišljanja Ante Markovića, on se tome nada, međutim mi u tom slučaju to ne prihvatamo. Mi hoćemo da ona ima čvrste veze sa Saveznom državom. Naši krajevi i on kako god hoće". Kraj citata onoga što je rekao Radovan Karadžić na ovom presretnutom razgovoru. Gospodine Markoviću da li je ovo ispravan odraz, da li je ovo tačno šta je on rekao u vezi vaših mišljenja odnosno vašeg mišljenja u vezi granica, labavih granica.

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Slušajte ako se radi o granicama u okviru zemlje da, ali u granicama prema vani ne. Prema tome ovo, koliko ja razumijem radi se o granicama unutar Jugoslavije i to da i to o labavim vezama, ja sam smatrao da je bolje da imamo bilo kakve veze nego nikakve. I to je dosta tačno interpretirano moje razmišljanje.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Gospođa Diklić (Diklich) mi kaže, žao mi je što to nisam ranije shvatio mada su mu dokumenti bili dobro pripremljeni da su presretnuti razgovori već uvedeni u spis, ali ne ovi, u ovom skupu, već u jednom drugom obliku. Tako da su ovi ovde neki novi.

SUDIJA MEJ: U tom slučaju, daćemo im posebni broj dokaznog predmeta. Dakle, molim da se oni označe u svrhu identifikacije.

sekretar: Da oni će da budu označeni sa brojem 572.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I konačno, gospodine Markoviću, da se vratimo na nešto čega smo se kratko dotakli, a nalazi se u paragrafu 61 vaše posljednje potpisane izjave. Naime, reč je o onome šta je optuženi govorio i je li

to bilo konzistentno sa onim šta je činio odnosno kasnije činio. Hoćete li da nam malo to rasvetlite, molim vas. Mislim da ste to donekle dotakli, ali mene zanima u kojoj meri je to bilo tako? Naime, u kojoj meri su njegovi postupci odražavali ili nisu njegove reči i koliko je to bila njegova karakteristika?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Pa, ovisi o tome s kim je razgovarao. Kao što vidite kad razgovara sa Karadžićem on govori tačno ono što misli. I on se s njim dogovara kako treba. Ali ono što je razgovarao recimo sa mnom, to je uvijek moralo imati odrijeđenu rezervu. Ja sam uvijek morao razmišljati šta on pri tome misli. On nikad nije, to je uvijek bilo da jedno misli, a drugo govori. Trebalo je biti puno pronicljiv da se može ocijeniti šta su njegove prave namjere.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Evo, sad su mi rekli da možda niste u potpunosti odgovorili na pitanje, rekli ste kakav je bio odnos između njegovih reči i njegovih misli, a mene zanimaju njegova dela. Šta je on činio i da li je to šta je činio odgovaralo onome šta je govorio?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ne. Govorio je jedno, a radio je drugo. A i dijela su bila druga. On je govorio da se bori za Jugoslaviju, on se faktički borio za nešto drugo.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Za šta se on borio po vama?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: On nikad nije to, barem meni nije tako rekao, ali se on borio, bilo je evidentno da se on bori za Veliku Srbiju.

TUŽILAC NAJS: Hvala lepo. A sada će vam biti postavljena još neka pitanja.

SUDIJA MEJ: U redu, napravićemo pauzu pre unakrsnog ispitivanja. 20 minuta.

(pauza)

SUDIJA MEJ: Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Mej, pre nego što pređem na unakrsno ispitivanje, samo želim da kažem, maločas sam dobio novi plan rasporeda svedoka od početka iduće nedelje i on se sad radikalno razlikuje od ono-

ga šta smo dobili pre par dana. I ja zaista želim da protestujem, jer stalne promene rasporeda svedoka samo prave konfuziju i jednostavno onemogućavaju jedan normalan rad. Ja ne vidim da sa svom tom mašinerijom koju ima druga strana, oni ne mogu da se drže nekog rasporeda koji daju već ga stalno menjaju. Možete da uporedite ova dva rasporeda i videćete i sami kako to izgleda.

SUDIJA MEJ: Došlo je do promene redosleda između 30, 35, 17 i 18, odnosno 1780. Ja vidim da je tu jedan dodatni svedok 1448, da gospodin Milošević mi to imamo na umu. Jedna prednost naših skraćenihi zasedanje je da vi imate više vremena i da niste pod pritiskom kao što ste bili kada smo radili tako dugo. A, mi, naravno tražimo od Tužilaštva da sve promene drži na minimumu neophodnih promena. Siguran sam da to imate na umu.

TUŽILAC NAJS: Mi to sve vreme imamo na umu. Naravno teško je svedoke raspoređivati u tri dana u nedelji, ali mi se zaista trudimo.

SUDIJA MEJ: Da, izvolite.

UNAKRSNO ISPITIVANJE: OPTUŽENI MILOŠEVIĆ

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Markoviću, ja ću nastojati da najracionalnije moguće iskoristim vreme, ali evo, počecu sa nekim pitanjima o kojima ste sada pred kraj vašeg svedočenja govorili i za koja čak i ovde postoje dokumenti da je sasvim situacija netačno prikazana. Naime, je li sporno gospodine Markoviću da ste vi čovek koji je doneo odluku o angažovanju vojske na početku jugoslovenskih sukoba, odnosno čovek kojije izazvao rat u Sloveniji?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Nije tačno. Čak u odluci Saveznog izvršnog vijeća koja se odnosi na narušavanje granica sa strane Slovenije i preuzimanje granica sa strane Slovenije, piše da se zadužuje savezni sekretar za unutrašnje poslove da izvrši koordinaciju sa Slovenijom i da po potrebi može upotrebiti onaj dio takozvani koji se nalazi na zelenoj liniji, to je može biti, to su oni koji čuvaju granicu sa strane vojske. Nigde ni u jednom jedinom dokumentu ne piše upotreba vojske. I na više sjednica sam ja o tome govorio uključivši i to da sam kao što je poznato i na sjednici Saveznog izvršnog vijeća, to sam i prije iznio, postoje dokumenti o tome, raspravio to i raspravljao sa Veljkom Kadijevićem u kojem apsolutno nikakvu dozvolu nije

imao da upotrebi vojsku, a uostalom, ja mu ni nisam mogao dati dozvolu jer dozvolu za upotrebu vojske može dati samo isključivo Predsjedništvo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa u tome i jeste stvar, što Predsedništvo nije dalo tu dozvolu za upotrebu vojske i što i predsednik Predsedništva tadašnji, Borislav Jović, uopšte ništa nije znao o tadašnjoj upotrebi vojske. To dobro znate.

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Niti ja nisam pojma imao.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: E, pa sad, koliko ste imali pojma, evo ja ću da vam postavim nekoliko pitanja za koja mi je, za koja imam podlogu u stenogramu sa sednice od 21. avgusta 1991. godine sa počekom u 11.00, Predsedništva SFRJ na kome ste bili i vi i ja i Predsednik Slovenije Milan Kučan i, naravno ceo ostali sastav koji zbog vremena nemam razloga da nabrajam. To je stenogram gospodine Mej, deo njegov je dat i u ovom velikom bairnderu koji sam ja dobio, međutim nije označen kao bilo kakav tabulator već ovde mi je priložen u vidu dela tog stenograma koji počinje sa strani-com ERN 00526123, a evo, ja ću citirati, ja bih vas zamolio da ako može taj stenogram da se stavi pred svedoka da bi, da ne bi bilo neke zabune.

SUDIJA MEJ: Da, ako imate dokument. Da li imate kopiju tog dokumenta ili imate samo jedan primerak?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Imam svoj, ali to je dokument gospodina Najsa, mislim dokument je stenogram sa sednice Predsedništva, ali ga, ja sam ga dobio od druge strane.

SUDIJA MEJ: Da vidimo da li mogu da dođu do tog dokumenta. Nema sumnje da će da ga potraže. Pošto vi imate samo jednu kopiju morate sada tako da nastavite dok se ne nađu ostal kopije. Šta ste hteli da pitate svedoka?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa evo, ja ću da citiram nekoliko stavova iz tog stenograma, samo da vidim pošto ja imam ovde u ovom bajnderu koji je povodom ovog svedoka dat deo tog stenograma, evo, pokušaću da ga izvadim da može da se posluži svedok njime. Ja imam drugi primerak. Ne znam da li je to celina, ali evo odavde ću početi, svedok može dalje da gleda, strane su obeležene, evo izvolte. Gospodine Markoviću, to je 239 strana ovog stenograma sednice Predsedništva, 21. avgust 1991. godine,

u sredini te strane, kaže Ante Marković: "Dobro, počinjete vi, pa onda kaže ipak mislim da mi moramo nešto kazati o funkcionisanju granice. Bez obzira što to nije čista ekonomska, ali jeste i ekonomska kategorija". Gligorov pita nešto, vi kažete: "Apsolutno" i Slobodan Milošević. Jeste ovde kaže četiri strana citira: "Nepoštovanje ove odredbe Savezno izvršno veće o načinu uplati carina ...

prevodioci: Molimo da čitate sporije radi prevoda.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Završavam citat i kažem vam ...

SUDIJA MEJ: Samo trenutak. Možda smo obezbedili kopiju.

TUŽILAC NAJS: 427, tabulator 6. Počinje na stranici 239 verzije na BHS-u, a kada je reč o verziji na engleskom trebalo bi da bude možda tri strane pre, znači otprilike pri dnu strane 7. Ili otprilike tako. Kada čujemo tekst, bićemo u mogućnosti da to nađemo.

SUDIJA MEJ: Nastavite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Citiram taj vaš dokument koji je na stolu, sad citiram iz ovog vašeg stenograma: "Na osnovu takvog prilaza ste vi počeli onaj rat u Sloveniji". Tačka. "Oko carina i granica, u stvari oko carina." To je bilo tada opšte poznato, je l' tako, gospodine Markoviću?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Je l' vi to mene pitate? Nigdje ja to nisam rekao, dapače, ja se sjećam ove sjednice u kojoj ste vi dva tri puta govorili da sam ja počeo rat protiv Slovenije u kojoj je i Kučan ponešto govorio, a ja sam onda na toj istoj sjednici izvukao dokument i pročitao iz kojeg piše iz odluke vlade u kojem nigde ne stoji da se vojska može upotrebiti. Nigdje. I nigde ne postoji nijedan jedini dokaz da je predsjednik savezne vlade dao bilo kakav nalog u tom smislu, jer ga i nije mogao dati. Ali postoje dokumenti koji govore da je došlo do oštrog sukoba između ministra vojske ili narodne odbrane i predsjednika vlade i da je predsjednik vlade otišao u Sloveniju da zaustavi taj sasvim nesvrshodni rat.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da je bio sasvim nesvrshodan, to je potpuno jasno, a da je bio krajnje štetan i to je potpuno jasno. Ali, evo, podsetiću vas šta kaže tadašnji predsjednik Slovenije Milan Kučan, možete da

okrenete stranu 243 ovog stenograma koja baš i počinje sa Kučanom, piše Milan Kučan: "Neću ja odgovarati predsedniku vlade koji očito želi, sada kada je izgubio rat, dobiti sve to". I onda se vraća na druge stvari koje ću preskočiti radi ekonomije vremena, dakle to tvrdi ne samo ja u ovom citatu koji sam vam pročitao koji jeste moj već tvrdi Milan Kučan, predsednik Slovenije. Na sledećoj strani, 244 pošto se on osvrće na vaša objašnjenja i traženje da se dva člana Slovenije vrate u vladu, u srednjem pasusu na strani 244 on kaže, počinjem od početka rečenice, ne od početka pasusa, jer štedim vreme: "Ne moram vas ubeđivati da nećete naći u Sloveniji čoveka, uključiv i ovu dvojicu koji će se vratiti u SIV", "SIV" Savezno izvršno veće, odnosno vlada, "i raditi u SIV-u. To je SIV za kojega se u Sloveniji zna da je otpočeo rat u Sloveniji." To kaže Kučan. Je li to sporno, gospodine Markoviću?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Je li sporno šta je Kučan rekao ili šta su činjenice? Ovo što je Kučan rekao to je jedno, a činjenice su drugo. Vi nigdje ne govorite, sa te iste sjednice kad sam ja reagirao i rekao dosta mi je tih optužbi i ja ću vam sada pročitati kako glasi, vezano na carine odluka vlade iz kojeg prizlazi da niko nije imao pravo upotrijebiti vojsku.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Evo, ja ću da vam pomognem.

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Možete, toga ovde nema. A što je govorio Kučan, to su bile političke igre koje su njemu tada odgovarale da to tako kaže, a nigdje nije rekao, između ostalog, da je on mene ujutro zvao da mu ja pomognem da se zaustavi Armija da ne ide, mada ja nisam mogao nikako ništa zaustaviti, jer ništa u mojoj kompetenciji nije bilo. I je li ikada armija, ikada armija postupila po bilo čijem naređenju osim Predsjedništva Jugoslavije? Ničijem.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa, evo, ovde je, u ovom slučaju po vašem. Na strani 246 počinje, kaže Ante Marković dakle to je ono gde vi pobijate Kučana, a to kako ga pobijate videće se iz citata. Vi citirate svoju odluku, kažete ...

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Nemam tog materijala ovde.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Na strani 247, je li nemate dalje stranu 247?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Nemam.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ja sam vam dao sve šta sam imao šta sam dobio u ovom bajnderu, al' to je taj isti stenogram. Inače strana nosi vaš ERN, gospodine Mej, 00526140. Sada citiram vas.

SUDIJA MEJ: Pogledajte da li možete to da nađete. Izgleda da nismo u mogućnosti da nađemo. Pročitajte naglas polako to svedoku tako da mi to može da pratimo, dok mi to ne potražimo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, na strani 247 ...

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Smijem li ja Sud nešto upitati u međuvremenu. Smijem li, gospodine Mej?

SUDIJA MEJ: Da, da.

SVEDOK MARKOVIĆ: Jesam li ja ovdje optuženik ili svedok?

SUDIJA MEJ: Ne, nemojte biti uvređeni, gospodine Markoviću, ako vam optuženi postavlja pitanja. On ima pravo da vam postavlja pitanja ako bude postavljao pitanja koja bi bila neprikladna ili nepravična, predrasudana, biće zaustavljen. Ali on ima pravo da iznosi svoje dokaze pred svedoke i to je ono šta on radi. Ako se vi ne slažete s njim, samo recite ne. Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, vas citiram, gospodine Markoviću, pošto vi ovde odgovarate Kučanu i objašnjavate odluku, kažete: "Odluku koju je donijelo Savezno izvršno vijeće, u njoj su sudjelovali i članovi Saveznog izvršnog vijeća iz Slovenije koji su sada napisali ove ostavke. Ta odluka koja je donesena nakon što je Slovenija preuzela nasilnim aktom granice i nakon što je jednostranim aktom preuzela carinu i jednostranim aktom kontrolu leta te je jednostranim aktima bez ičije saglasnosti Savezno izvršno vijeće donelo odluku o neposrednom obezbeđivanju izvršavanja saveznih propisa o prelaznju državne granice na teritoriji Republike Slovenije", ja ću sad tu pročitati jer ima samo dva pasusa. I evo, ja upravo da bih bio fer prema vama čitam odluku, vašu, Saveznog izvršnog veća koju vi citirate i to iz vašeg citata iz ovog stenograma. Ovdje se stavljaju navodnice i vi čitate odluku. Koja glasi: "Radi obezbeđenja izvršavanja saveznih propisa o prelaznju državne granice" i tako dalje savezni sekret i onda i kretanja ljudi i tako dalje, savezni sekretarjat, "Savezni sekretarjat... Stalno mi se gubi prevod pa

ne znam da li sam prebrz za prevodioce. Dakle, "Savezni sekretarijat za unutrašnje poslove neposredno će preuzeti odnosno obezbediti obavljanje poslova kontrole prelaženja državne granice". I onda vi komentarišete. Znači dobio je zadatak Savezni sekretarijat za unutrašnje poslove. Drugo, pa dalje citirate, "u neposrednom obezbeđivanju izvršavanja saveznih ...

prevodioci: Gospodine Miloševiću, prevodioci nemaju dokument.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, ja razumem da prevodioci nemaju dokument, upozorava me prevodilac, ja ću polako čitati da bi prevodioci mogli da prevedu. Vi citirate tu svoju odluku: "U neposrednom uređivanju izvršavanja saveznih propisa o prelaženju državne granice, Savezni sekretarijat za unutrašnje poslove će ostvariti neposrednu saradnju sa Saveznim sekretarijatom za narodnu odbranu kako bi se angažirale i granične jedinice JNA za obezbeđivanje državne granice na graničnim prelazima i u naseljenim mestima u pograničnom pojasu". Dakle, vi tvrdite da niste odlukom koju ste doneli angažovali vojsku, a ovde kažete da će oni, upravo s vojskom u saradnji angažovati granične jedinice JNA za obezbeđenje državne granice i tako dalje. To citirate vi sami. Je li tako?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ja sam maloprije i sam rekao, granične jedinice su zato da čuvalu granicu i ništa drugo izvan toga. Recite gdje postoji bilo koji dokument gdje kaže da vojska u Sloveniji treba izaći iz kasarni sa tenkovima, da ide okolo sa pojedinim jedinicama da zauzima pojedina područja Slovenije. Toga nigdje nema.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa vi niste ulazili u detalje u odluci savezne Vlade, da li će da izađe s tenkovima ili će izaći bez tenkova, da li će izaći sa oružjem ili će izaći bez oružja već kažete da se angažuju jedinice. A jedinice se angažuju po svojoj formaciji, to ...

SUDIJA MEJ: Ne obraćate dovoljno pažnje na pojedine reči. Angažovati granične jedinice kako bi se obezbedili granični prelazi ili granica. Ako želite da citirate dokument, citat mora da bude tačan.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ja sam tačno citirao gospodine Mej, od reči do reči. E, sada ...

SUDIJA MEJ: Šta vi tvrdite, kako bi svedok mogao da razume. Da li vi tvrdite da je to naređenje da JNA ide van granica, da napusti, odnosno oprostite, napadne druge delove Slovenije, je li vi to tvrdite?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Uopšte to ne tvrdim. Ja tvrdim da je ovo naredba da se angažuje vojska u Sloveniji. Vojska koja je inače u Sloveniji, da se angažuje u Sloveniji. A, evo kako na to reaguje na strani ...

SUDIJA MEJ: U redu, u redu, samo trenutak. Sada shvatamo u čemu se sastoji vaša tvrdnja. Iznesite pred svedoka, odnosno ja ću da parafraziram gospodine Markoviću, optuženi tvrdi da je ovo naređenje da se angažuje vojska u Sloveniji. Da li je to tačno ili ne?

SVEDOK MARKOVIĆ: Nije tačno i ne može biti tačno. Savezno izvršno vijeće nema nikakve ingerencije nad vojskom. Savezno izvršno vijeće imalo je ingerencije nad određenim policijskim jedinicama pa vezanim onim za carinu, na karaulama koje su samo gdje je policija, gdje je vojska nikakvo nije imala. I Savezno izvršno vijeće zaključuje da zbog zaštite granice Jugoslavije se angažiraju, angažira policija i ako joj treba, logično da surađuje u tom smislu, to nije nalog nikakav, nalog vojsci, ne može to biti nalog vojsci, nalog policiji da onda surađuje sa tim graničnim jedinicama koje se nalaze u zelenom pojasu. I ništa izvan toga.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa, upravo ste citirali odluku u kojoj doslovce stoji da će saradivati sa Saveznim sekretarjatom za narodnu odbranu to jest sa vojskom "kako bi se angažirale i granične jedinice JNA" i tako dalje. Znači angažovanje jedinica JNA. Pogledajte stranu 249 šta kaže ...

SUDIJA MEJ: Imamo dokument, imamo dokument i mislim da nema nikakve koristi da se sada sporimo u vezi dokumenta. Mi ćemo da ga pročitamo i moći ćemo da iznesemo svoje zaključke. A čuli smo i vi ste čuli šta je svedok o tome rekao. Sekretarijat potvrđuje da je zaista reč o dokaznom predmetu 427/6, ali momentalno nemamo dodatnu kopiju. Izvolite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Molim vas onda da komentarišete gospodine Markoviću ono što Milan Kučan, predsednik Slovenije kaže sada u vezi sa ovim vašim citiranjem odluke. On kaže, Milan Kučan, pročitau sve šta je rekao jer je vrlo kratko rekao. "Drugo, oko tog zaključka koji si

pročitao", to je ovaj koji sam citirao, "bila je rasprava dok je Živko Pregl", to je član Savezne vlade iz Slovenije, "bio protestirao je da se taj zaključak upotrebi za ono što se upotrebilo. Ako nisi znao na šta će moći taj zaključak da dovede, to je tvoj problem. Objektivno je doveo do toga. Pogledaj, imamo mi na raspolaganju, a mogu ti dati i drugovi iz Sekretarijata za narodnu odbranu kako je to sprovedeno u konkretne akte komandovanja. Kako nije tvoja stvar? Pozivajući se na tvoj zaključak". Onda Ante Marković: "Izvini, ali to nema nikakve veze". Milan Kučan: "Nema nikakve veze, ti si ipak predsjednik Vlade koji je potpisao taj zaključak, a Živko Pregl ti je rekao da on za takvu interpretaciju tog zaključka ne stoji, to je povod za njegovu ostavku". Prema tome, taj zaključak je prizveo intervenciju vojske u Sloveniji što tvrdi i Milan Kučan, što je tvrdio i Živko Pregl, član savezne Vlade iz Slovenije na toj sednici i koji je zbog toga podneo ostavku i vi gospodine Markoviću kažete da pojma niste imali da se taj vaš zaključak sprovodio, a o kome nije znao niko ni u saveznom Predsedništvu niti bilo ko drugi. Da li je to sporno, gospodine Markoviću?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Apsolutno je sporno, ne samo da je sporno nego je netočno. Živko Pregl je dao meni pismenu ostavku u kojoj je napisao da su od njega u Sloveniji tražili da podnese ostavku. Ja na žalost svih tih papira nemam, ja radim sve na osnovu svoje memorije i nikakve veze to nema sa ovim. A, uostalom ovo se radi o tome, da li je Živko Pregl dao ostavku zato što se s tim nije slagao ili je dao ostavku, jer su ga prisilili u Sloveniji da da ostavku. U njegovim pismu ostavke meni on ništa drugo ne spominje osim da su ga u Sloveniji tražili od njega da podnese ostavku. I uostalom, to nije uopće mjerodavno za ovo. Ništa mjerodavno. Jer ako gospodin Milošević nema nekih boljih argumenata kojima će sebe braniti, onda neka ne upotrebljava ni ovaj.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Markoviću, ovo šta ste vi učinili i šta proizilazi iz ovoga šta sam ja citirao, ja sam citirao Milana Kučana. Samo sam kratko citirao sebe da ste napravili rat u Sloveniji zbog carina. Dakle, to šta govori Milan Kučan isto nije tačno?

SUDIJA MEJ: Ne, ne svjedok je već to obradio, pređimo na nešto drugo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Gospodine Markoviću, vi ste bili na čelu savezne Vlade i u vreme kada je Slovenija proglasila nezavisnost i ka-

da je Hrvatska proglasila nezavisnost i kada je taj rat koji ste vi izazvali u Sloveniji počeo i kada su počeli sukobi u Hrvatskoj i u Bosni. Dakle, kada je ...

SUDIJA MEJ: Ne, vi ne možete tako da iznosite sporne stvari. On se osvrnuo na rat u Sloveniji i poriče da je imao veze sa tim. Vi to sada tendenciozno iznosite i to je neispravno. Ono šta možete da učinite jeste da postavite pitanje, ali ne da iznosite argumente i prepirete se.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Mej, ja sam sasvim tendenciozno, ispravno citirao gospodina Markovića koji citira svoju sopstvenu odluku. I gde piše da se angažuje JNA. Tačno, tendenciozno sa tendencijom da se utvrdi istina.

SUDIJA MEJ: Nas ne zanima Slovenija. Već smo pola sata potrošili na to. Molim da pređemo na nešto šta je relevantnije i tiče se vašeg predmeta. Svedok je dao ovim iskaz o vama. Možda želite o tome da mu postavite neka pitanja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Onda ću postaviti sva pitanja koja smatram relevantnim, gospodine Mej. Svedok svedoči do kraja 1991. godine, negde do početka decembra 1991. godine. Ne svedoči o daljem periodu, pa ga o tome i pitam, dakle bili ste predsednik na čelu savezne vlade kada je počeo raspad Jugoslavije do kraja 1991. godine, je l' tako, gospodine Markoviću?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pošto vi govorite u tački 16 vaše izjave da sam ja imao *de facto* kontrolu nad Vladom Srbije u šta sad uopšte nemam potrebe da ulazim. Da li je sporno da ste vi imali i *de jure* i *de facto* kontrolu nad saveznom Vladom i u vreme ovih velikih egzodusa Srba i u vreme događaja koji su značili razbijanje Jugoslavije?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ne. Ja sam imao kontrolu nad vladom do konca šezdesete godine. Nakon toga se smanjivaju kompetencije vlade, nakon toga prestaje mogućnost funkcioniranja Vlade, ne od jedan put nego povremeno i sve više i više. Na koncu konca pojedini članovi vlade koji su u početku funkcionirali kao jedan tim kad se radilo o programu reformi, demokratizacije našega društva, njene promjene i svih ostalih elemenata vezanih za reformu, demokratizaciju onda je to bio jedan tim. Kako su rasli

nacionalizmi bez obzira da li su oni separatistički ili velenacionalistički, tako se raspadala i vlada i više ti ljudi iz vlade sve su više funkcionirali po nalozima iz svojih republika, a sve manje kao članovi vlade.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, da li je sporno da ste vi imali i *de jure* i *de facto* kontrolu upravo u vreme za koje se meni stavlja na teret, to je vreme bombardovanja Dubrovnika, vreme događaja u Vukovaru, vi ste za celo to vreme bili predsednik savezne vlade, je l' tako?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ali predsednik savezne Vlade nije imao nikakve kompetencije nad vojskom. Nikakve. Prema tome, ništa u tom smislu što se odnosi na angažman vojske nije mogao napraviti. Druga je stvar da ste vi vašim komunikacijama sa Kadijevićem itekako utjecali na vojsku.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, recite mi molim vas, pošto ste vi bili savezni premijer i imali i *de facto* i *de iure* kontrolu nad saveznom Vladom, zbog čega sad svodite svoju ulogu premijera na ulogu čoveka koji nije imao nikakav uticaj kada i sami kažete da su se kod vas odvijali sastanci i sa Kadijevićem i sa članovima Predsedništva koji su dolazili kod vas pa se čak, kako evo tvrdite, imali sadržaj nekih prisluškivanih razgovora, znači sve ste poluge vlasti imali u rukama.

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: To, to nije bilo u vremenu u kojem je došlo do otcepljenja Slovenije i Hrvatske, to je sve bilo prije toga. A uostalom, ako hoćete da i to kažem, bez obzira što sam imao, je li tako, jugoslavenska Vlada je po Ustavu imala tako skromne kompetencije, onim šta se događalo, pa i vašim upadom kojega ste izvršili u monetarni sistem Jugoslavije i nizom drugih elemenata koje ste povlačili, blokadu roba iz Slovenije i tako dalje, i te male kompetencije Vlade vi ste dovodili u pitanje. Vi ste vršili direktan napad na te kompetencije. Ali bez obzira na to ja sam sebi dozvolio da idem na don kihotovske poteze. Ja sam išao i govorio u Skupštini Slovenije i pokušao u Skupštini Slovenije da dobijem jednu saglasnost da se ne ide na radikalne mjere. Održao sam takođe govor u Saboru Hrvatske, neću govoriti kako sam tamo dočekan, molio sam i vas da mogu govoriti u Skupštini Srbije, nisam nikad dobio tu dozvolu da govorim. Pogledajte moj govor koji sam ja održao u Saboru Hrvatske gdje sam uostalom rekao: "Ja prvi put, ali i zadnji govorim kao Hrvat. Ja nisam takav Hrvat kakvi ste vi, koji zato što ste Hrvati, mrzite Srbe i druge. Kod mene to nije slučaj. Ja sam Tuđmanu davno rekao: Ne razgovaraj", a to sam ponovio i na Saboru, "ne razgovaraj sa Srbima iz Hrvatske preko Beograda, preko Miloševića, to će

završiti ratom. Razgovaraj s njima direktno. Sjedi s njima i razgovaraj". Kao što sam mu rekao, a to ponovio i na Saboru Hrvatske, postoje dokumenti o tome, "dalje ruke od Bosne i Hercegovine". Moje kompetencije su bile tako male, a moj neki lični angažman koji je možda išao ajde rekao sam prije u šta, da ne idem u romane iz davnog vremena bio je pokušaj da se ipak ne ide na najgore. Nisam uspio velikim djelom zahvaljujući vama.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Markoviću, vi objašnjavate šta ste vi govorili, a o onoma šta sam ja govorio kažete da nisam činio nego sam činio nešto drugo. Maločas ste rekli da u 1991. godini vi već niste imali neke aktivnost koje bi se mogle nazvati kontrolom vlade na čijem ste čelu bili. A bili ste do kraja 1991. godine, je l' tako?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Da. Formalno sam bio do kraja 1991. godine, ali vi znate faktički, to sam ja uostalom i u svojoj ostavci rekao da vladi je sužavana njena mogućnost djelovanja koja je tako ustavno bila mala da na koncu apsolutno nikavih mogućnosti vlada nije imala. To u mojoj ostavci sam ja javno rekao.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To šta ste vi rekli u svojoj ostavci, na to ćemo doći kasnije, to uopšte nije relevantno za ovo što vas ja pitam, ali je li sporno da ste tokom čitave te 1991. godine imali svoju punu aktivnost sa predstavnicima, sastanke s vojskom, policijom, merodavnim političkim faktorima, sve u to vreme naoružavanja, prvih oružanih sukoba?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ne, sa vojskom nisam imao nikakve razgovore. Uostalom ...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I 1989. godine?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Zašto se to mene pita, šta hoće gospodin Milošević?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodin Milošević hoće upravo da tvrdi da ste vi imali i *de facto* i *de jure* ovlašćenje i kontrolisali saveznu vladu do kraja 1991. godine dok su trajali svi ti događaji razbijanja Jugoslavije što se vidi, na primer i iz ovoga vašeg "Pregleda obaveza predsednika SIV-a u toku 1991. godine", a mogu vam ih dati i za 1990. godine i za 1989. godinu, pa će se videti da tu nema nikakve razlike. Tu možete da vidite i to samo, naravno ono što je zabeleženo u vašem kabinetu.

SUDIJA MEJ: Neka prvo svedok odgovori na pitanje, ako onda želite da mu pokažete dokument, možete. Gospodine Markoviću, želite li možda nešto da dodate vašem prethodnom odgovoru u vezi sa ovim šta optuženi sada iznosi pred vas?

SVEDOK MARKOVIĆ: Nema potrebe da se bilo šta donosi, jer cio tok događaja išao je tako kako sam prije rekao da se ne ponavljam se zapravo kontrola u Saveznom izvršnom vijeću koje je imalo male kompetencije *vis a vis* vojske nikakve kompetencije nije imalo, da se smanjivala sve više i više i faktički tamo od šestog mjeseca 1991. godine to je bilo bez ozbiljnih mogućnosti da se bilo šta dijeluje. Ono što smo mi pokušavali je bio pokušaj moratorija, pokušaj da se formira nekakva recimo, nekakav sistem i nekakvo funkcioniranje u vremenu moratorija pre nego što se izvrši konačno odluka oko sudbine Jugoslavije. Ali, uostalom, mislim da uopće nije za ovaj Sud bitno šta je radila vlada i njezin predsjednik, ovde se radi o gospodinu Miloševiću. Ja ponavljam, ponovo, on hoće optužbu protiv sebe okrenuti na optužbu protiv mene. Ja vas molim da me zaštitite.

SUDIJA MEJ: Ne, gospodine Markoviću, dozvolite da vam objasnim proceduru. Ovde ste pozvani da svedočite o vrlo teškim optužbama protiv optuženog. On ima prava da se brani protiv tih optužbi i kao što je slučaj i sa svim drugim svedocima, on ima pravo da svoju tezu izneti pred vas. Vi ne morate sa tim da se složite, njegova teza može da bude u potpunosti neistinita, to uošte nije važno, on ima pravo to da iznese pred vas, pa ću da vas zamolim da se na kurtoazan način s njim ophodite. Ovo jeste suđenje i moramo na kraju da donesemo odluku o njegovoj krivici ili nevinosti. Pa vas molim lepo da odgovarate na njegova pitanja i što kraće, to će da bude bolje. Izvolite, gospodine Miloševiću. Kad bi ovaj zapisnik samo bio tačniji bilo bi dobro. Ja nisam rekao da je ovaj svedok ovde pozvan da svedoči o raznim stvarima. Ja sam rekao da je on pozvan da svedoči o ozbiljnim krivičnim delima. Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, ja imam ovde, neću sve to davati ali, evo, na primer, "Pregled obaveza predsednika SIV-a u toku 1991. godine" iz kabineta vašeg, original, gde se vidi celokupna vaša bar ona, onaj zabeleženi deo aktivnosti koji je u neprekidnom trajanju, zaključno sa 20. decembrom 1991. godine, posle čega piše godišnji odmor. Posle 20. decembra 1991. godine. Tu su vaši brojni sastanci sa vojskom i sa policijom,

sa Predsedništvom i sa raznim političkim ličnostima, domaćim, stranim i tako dalje. Prema tome, cele te 1991. godine kad teče razbijanje Jugoslavije vi imate svoju punu aktivnost gde se iz ovoga nikako ne može zaključiti da vam je na bilo kakav način ograničena. Evo, pogledajte ovaj Pregled, a ja želim da ga uvedem kao dokazni predmet.

SUDIJA MEJ: Dajte da svedok vidi dokument.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Kažite, kad ste vi to sa mnom imali sastanak u decembru?

SUDIJA MEJ: Ne, idemo redom. Sada govorimo o ovom dokumentu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ne mogu da nađem nikako u decembru neki sastanak na kome piše Milošević. Jednostavno, nema ga. Da li se sećate kad ste to u decembru navodno imali sastanak sa mnom?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Početak decembra.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Evo, ja imam početak decembra, od početka decembra prevrćem vaš program rada ne kompletan nego zapisane sastanke. Ne postoji zabeležen sastanak sa mnom u celom decembru 1991. godine

SUDIJA MEJ: Sačekajte trenutak. U šta ste gledali, kakvi su to dokumenti?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ovo je, gospodine Mej, "Pregled obaveza predsednika SIV-a u toku 1991. godine" koje je vodio njegov kabinet i koji sam ja pribavio iz arhive njegovog kabineta, znači iz arhive saveze Vlade. To je svaki njegov sastanak. Evo, na primer, piše 18. jun 1991. godine, ručak sa Slobodanom Miloševićem. Piše u 14.00 Slobodan Milošević, u 15.00 ručak sa Slobodanom Miloševićem. To je na primer, 18. jun 1991. godine. Evo ga ceo taj 18. jun, u 9.30 pošta, telefon u 10.00 Voren Cimerman ambasador SAD (Unitet States of America), u 11.00 Vukotić, u 11.40 Kunac Galić i tako dalje, pa u 11.50 dogovor u vezi slovenačkih zakona, Mitrović, Pregl, Maksić, Gračanin, Brovet, Slokar, Santo, Nazmi, Jovanović, Pečar i tako dalje, pa u 14.00 Slobodan Milošević ...

SUDIJA MEJ: U redu, u redu, shvatili smo. Dajte da svjedok vidi taj dokument.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vaši kontakti i sastanci ...

SUDIJA MEJ: Da, gospodine Markoviću, pogledajte molim vas taj dokument i prvo nam recite da li vam to izgleda kao autentičan dokument kada budete mogli da to pogledate i ako možete, takođe pogledajte decembar.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Decembar je na samom kraju i prilično kratak.

TUŽILAC NAJS: Dok svjedok gleda dokument, Pretresno veće treba da ima na umu da to nije dokument koji smo mi obezbedili, jer nama te arhive nisu bile na raspolaganju. Ako je to dokument iz nekog drugog organa vlasti, posebno organa optuženog, mi bismo bili zainteresovani da vidimo taj dokument.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ovo je dokument, sačekaću da stave slušalice, inače prilično su požuteli ti papiri za ovih 12 godina, to je dokument, pošto je postavio pitanje gospodin Najs, to je dokument upravo iz kabineta gospodina Markovića.

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Mogu ja nešto reći? Ja nisam uspio pročitati sav taj materijal, jer on je obiman i tražio bi puno vremena. Po ovome što tu piše, moglo bi se reći da je dokument autentičan, da je to ono što je moj kabinet vodio o mojim aktivnostima ali istovremeno se vidi da tamo negdje od sedmog mjeseca na dalje, sve te moje aktivnosti kod ljudi koji znaju o čemu se radi, može se videti da je to samo u okviru, rekao bih onoga, u okviru Vlade. Recimo, petak 6. septembra Vasić, Aca Mitrović, Tašić, pripreme za konferenciju u Hagu, polijetanje za Hag, zasjedanje u Hagu, interne konsultacije, intervju za Radio B92, monitoring, to sve su manje više interne konsultacije, nema više nekih aktivnosti koje bi govorile o mogućnosti funkcioniranja izvan, skoro bih rekao zgrade ili kancelarije Saveznog izvršnog vijeća. Inače, moram reći još to, mada to uopće nije važno sada za ovo, ja sam tražio da dobijem iz Saveznog izvršnog vijeća materijale o mom radu, čak i jednu cijelu biblioteku materijala na kojima sam ja radio kroz te skoro tri godine i ja ništa od tih materijala nisam mogao dobiti.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, da li biste bili ljubazni, pošto je autentičan dokument kako i sami kažete da mi nađete u decembru sastanak sa mnom?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Možda i ne piše, ali to ne znači da sastanak nije bio. Sastanak s vama, najvjerojatnije ja nisam nigde verificirao.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Znači, nije vaš kabinet znao gde ste otišli ...

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Nego ste tajno otišli iz kabineta i došli do mene?

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Pa dobro, nije, možete to i tako reći.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: 1991. godine predsjednik savezne vlade dolazi kod predsjednika Republike Srbije u centar Beograda i nigdje ne vodi ...

SUDIJA MEJ: Ne, gospodine Miloševiću, istakli ste poentu, čuli ste odgovor, nema potrebe da idemo dalje u tom.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Dobro, samo uvedite ovo kao dokazni predmet i molim da mi se dokument vrati kad se fotokopira.

SVEDOK MARKOVIĆ: Ako smijem nešto dodati, o tom sastanku ja sam obavijestio Lončara, tadašnjeg ministra vanjskih poslova i to sam spomenuo i u jednom razgovoru koji sam imao u Trstu sa de Mikelisom (Gianni de Michelis) negde početkom 1992. godine.

SUDIJA MEJ: Da, izvolite, gospodine Najš.

TUŽILAC NAJS: Dokument o kome je govorio optuženi je pretpostavljam original. Ako je original, onda bi to u skladu sa praksom Pretresnog veća, Pretresno veće treba da ima original, a zatim optuženi da dobije kopiju. Prema tome, te žute strane su pretpostavljam original, ne bi trebale da budu u rukama optuženog. U svakom slučaju ako je original, mi takođe želimo da ga vidimo.

SUDIJA MEJ: Da, svakako ćete da ga videte. Mi ćemo da zadržimo original, a vi ćete da dobiti kopiju. Sada Tužilaštvo neka pogleda i molim da se da sledeći "D" broj.

sekretar: D broj je 27.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Mej, nemam ništa ni protiv fotokopije. A sada vas molim, gospodine Markoviću, pogledajte ovaj dokument koji je iz kabineta tadašnjeg ministra spoljnih poslova Budimira Lončara o razgovoru sa američkim državnim sekretarom Džemsom Bejkerom (James Baker) maja 1991. godine u kome takođe jasno stoji da je Armija pod kontrolom Predsedništva i Vlade kako piše. Evo, ovo je dokument, inače, gospodine Mej koji ima druga strana jer nosi njihov ERN 01064611, gore piše "Savezni sekretarjat za vanjske poslove", kabinet saveznog sekretara ima i poverljivo, broj, da ga ne čitam od 11. maja 1991. godine "zabilješka o telefonskom razgovoru Lončara, SS Lončara", to je savezni sekretar Lončar, "sa državnim sekretarom SAD Džejs Bejkerom. A zabeleška je dostavljena Predsedniku SFRJ Joviću, Predsedniu Savezne skupštine Gligorijeviću, predsedniku SIV-a Anti Markoviću, potpredsedniku, potpredsedniku, saveznom sekretaru za narodnu odbranu Kadijeviću i saveznom sekretaru Gračaninu", pa onda i određenim ključnim ljudima u Saveznom sekretarijatu za inostrane poslove. Nije dostavljeno nikome u Srbiji, samo je dostavljena saveznim... I šta kaže u trećem pasusu ovog dokumenta koji ste pretpostavljam vi dali drugoj strani jer je ovde, jer ste vi navedeni, a možda i niste vi dali. Treći pasus kaže, "na Bejkerovo pitanje ne postoji li opasnost da armija deluje autonomno ili da to učine neki njeni delovi na području Hrvatske, savezni sekretar Lončar je rekao da je armija pod punom kontrolom saveznog sekretara za narodnu odbranu, on je odgovoran Predsedništvu i vladi". I par redova dalje, možete pročitati vi sve, ali da bi vreme štedeo, "delovanje armije sračunato je na garantovanje sigurnosti stanovništva od nereda i sukoba". Dakle, to je ono šta je stav vlade o čemu Lončar razgovara sa Bejkerom, Lončar je takođe iz Hrvatske, odnosno i Hrvat i iz Hrvatske bio tada ministar.

SUDIJA MEJ: Da, molim da idemo dalje. Dajte da svedok vidi taj dokument, a onda moramo da prekinemo sa radom.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Kad gledate dokument samo, molim vas, vidite je li čak precizno navedeno da je delovanje JNA zbog zaštite sta-

novništva od nereda i sukoba. Po onome šta Vlada vaša, na čijem ste vi čelu tvrdi odnosno vaš ministar spoljnih poslova.

SVEDOK MARKOVIĆ – ODGOVOR: Ovdje se radi o telefonskom razgovoru ako ja to dobro razumijem između gospodina Bejkera i gospodina Lončara. Šta je Bejker i Lončar razgovarao i ko je napravio tu bilješku, to ja ne mogu u to ulaziti. U svakom slučaju to nije niakav moj materijal.

SUDIJA MEJ: U redu, molim sledeći "D" broj.

sekretar: D 208.

SUDIJA MEJ: Sada moramo da završimo sa radom. Gospodine Markoviću, žao mi je što nismo bili u mogućnost da završimo sa vašim svedočenjem danas, posebno jer shvatam da ste vi već jednom dolazili i da smo vam na taj način već priredili neugodnosti. Međutim, shvatate da je vaše svedočenje vrlo važno u ovom predmetu i moramo sveobuhvatno da se pozabavimo svim pitanjima. Zbog toga moramo da vas zamolimo da se vratite kad to bude vama zgodno da biste nastavili sa svojim svedočenjem, a trudićemo se da ono bude što ekspeditivnije i svakako da to završimo u toku jednog dana. Gospodine Najs, ako želite da se dogovorite sa svedokom kada je zgodno da se vrati, možete to da učinite.

TUŽILAC NAJS: Mi ćemo da ograničimo svoj razgovor isključivo na to.

SUDIJA MEJ: Da, imate dozvolu da razgovarate o tome. A sada završavamo sa radom, nastavljamo u utorak ujutro.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Mogu li danas da znam da li gospodin Marković nastavlja utorak ili ...

SUDIJA MEJ: Ne u utorak, neće da nastavi u utorak. Osim ako ne dođe do iznenadne promene u planu, ali ako se to desi, vi ćete biti blagovremeno da budete obavješteni. Verovatno to neće da bude u utorak. Sada završavamo sa radom.